

חוקה למולדת

התנועה לאיכות השלטון

ד"ר עו"ד אליעד שרגא ועו"ד אדוה בן יוסף

חוקה למולדת

עמ' 2	פרק ראשון: עקרונות יסוד
עמ' 5	פרק שני: זכויות היסוד של האדם
עמ' 10	פרק שלישי: נשיא המדינה
עמ' 15	פרק רביעי: הכנסת
עמ' 22	פרק חמישי: הממשלה
עמ' 28	פרק שישי: השפיטה
עמ' 33	פרק שביעי: מבקר המדינה
עמ' 35	פרק שמיני: החקיקה
עמ' 38	פרק תשיעי: משק המדינה
עמ' 40	פרק עשירי: הצבא
עמ' 41	פרק אחד עשר: אמנות
עמ' 42	פרק שניים עשר: שעת חירום
עמ' 44	פרק שלושה עשר: תיקון החוקה
עמ' 45	פרק ארבעה עשר: הוראות שונות

פרק ראשון: עקרונות יסוד

1. אופי המדינה

- (א) ישראל היא מדינה יהודית ודמוקרטית.
- (ב) משטר המדינה הוא דמוקרטיה פרלמנטרית.
- (ג) לנצח לא ניתן לשנות סעיף זה.

2. מחויבויות יסוד

מדינת ישראל תהיה מושתתת על עקרונות החירות, השוויון, הצדק והשלום.

3. שימור ופיתוח של משאבי טבע

מדינת ישראל תשמר ותפתח את המקרקעין ומשאבי הטבע שלה לרווחת כל תושביה, ומתוך דאגה לרווחת הדורות הבאים.

4. אזרחות

אזרחות ישראלית נרכשת ונשללת על פי חוק.

5. שבות

- (א) מדינת ישראל תעודד קיבוץ גלויות של יהודים בתחומה.
- (ב) כל יהודי זכאי לעלות ארצה זולת אם קיימת סבירות גבוהה שהמבקש יסכן את שלום הציבור, בריאותו או בטחונו או יפעל נגד המדינה או העם היהודי.
- לעניין זה, "יהודי" כל מי שהוא, בין היתר: (1) ילד או נכד של יהודי; (2) מי שהצטרף לעם היהודי - (א) בדרך של גיור המוכר בקהילות יהודיות; (ב) בדרך אחרת שתוכר בחוק או על פיו; (3) מי שנרדף בשל היותו נחשב יהודי.
- (ג) עולה זכאי להביא עמו ארצה את בן זוגו ואת ילדיו החיים עמו, שיהיו זכאים אף הם למעמד של עולה.
- (ד) עולה זכאי להתאזרח בישראל מכוח שבות במועד ובתנאים שייקבעו בחוק.

6. בירת המדינה

- (א) ירושלים השלמה והמאוחדת היא בירת ישראל.
- (ב) ירושלים היא מקום מושבם של נשיא המדינה, הכנסת, הממשלה ובית המשפט העליון.

7. סמלי המדינה

- (א) שם המדינה הוא "ישראל".
- (ב) דגל המדינה הוא לבן, פסי תכלת סמוך לשוליו ומגן דוד תכול במרכזו.
- (ג) סמל המדינה הוא מנורת שבעת הקנים, עלי זית בשני צדדיה והמילה "ישראל" למרגלותיה.
- (ד) המנון המדינה הוא "התקווה".
- (ה) פרטים לעניין סמלי המדינה ייקבעו בחוק.

8. שפה

- (א) עברית היא שפת המדינה.
- (ב) לשפה הערבית מעמד מיוחד במדינה; הסדרת השימוש בשפה הערבית במוסדות ממלכתיים או בפניהם תהיה בחוק.

9. ימי מנוחה

- שבת ומועדי ישראל הם ימי המנוחה הקבועים במדינה; למי שאינם יהודים הזכות לקיים את ימי המנוחה בשבתם ובחגיהם; פרטים לעניין זה ייקבעו בחוק.

10. יום העצמאות וימי זיכרון

- (א) יום העצמאות הוא יום החג הלאומי הרשמי של המדינה.
- (ב) יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל ויום הזיכרון לשואה ולגבורה הם ימי זיכרון רשמיים של המדינה.

11. זיקות חוץ

- (א) המדינה תשקוד על הבטחת שלומם של בני העם היהודי ושל אזרחיה הנתונים בצרה ובשבי בשל יהדותם או בשל אזרחותם.
- (ב) המדינה תפעל בתפוצות לשימור הזיקה בין המדינה ובין בני העם היהודי.
- (ג) המדינה תפעל לשימור המורשת התרבותית, ההיסטורית והדתית של העם היהודי בקרב יהדות התפוצות.

12. חיי משפחה

- (א) המדינה תכבד את חיי המשפחה של תושביה.
- (ב) פרטים לגבי הסדרי משפחה ייקבעו בחוק.

13. חינוך

- (א) ישראל תקיים מערכת חינוך ממלכתית, שתקנה מיומנויות יסוד ותחנך ברוח עקרונות החוקה.
- (ב) קהילות תוכלנה להוסיף תכנים ייחודיים או לקיים מוסדות חינוך נפרדים על פי חוק, ובלבד שיוקנו בהם המיומנויות והעקרונות האמורים בסעיף קטן (א).

14. מקרקעי המדינה

- (א) מקרקעי ישראל הם המקרקעין שבבעלות המדינה, רשות הפיתוח, והקרן הקיימת לישראל.
- (ב) לא תועבר הבעלות במקרקעי ישראל, אם במכר ואם בכל דרך אחרת, אלא בתנאים שייקבעו בחוק.
- (ג) לא תועבר בעלות בימים, באגמים, בשמורות טבע, במשאבי טבע, ובאתרים בעלי חשיבות לאומית או בעלי חשיבות היסטורית.
- (ד) בחוקה זו "מקרקעין" – קרקע, בתים, בניינים וכל דבר המחובר לקרקע חיבור קבע.

פרק שני: זכויות היסוד של האדם

15. זכויות היסוד של האדם

זכויות היסוד של האדם בישראל מושתתות על ההכרה בערך האדם, בקדושת חייו ובהיותו בן חורין, והן תכובדנה ברוח עקרונות החוקה וברוח העקרונות שבהכרזה על הקמת מדינת ישראל.

16. כיבוד זכויות היסוד של האדם

(א) רשויות השלטון תכבדנה את זכויות היסוד של האדם המוגנות בחוקה ותשקודנה על הגנתן ועל קידומן.

(ב) אין פוגעים בזכויות האמורות בפרק זה אלא בחוק ההולם את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, שנועד לתכלית ראויה ובמידה שאינה עולה על הנדרש, או לפי חוק כאמור מכוח הסמכה מפורשת בו.

17. הזכות לחיים, לשלמות הגוף ולכבוד

(א) אין פוגעים בחייו, בגופו ובכבודו של אדם באשר הוא אדם.

(ב) לכל אדם הזכות להגנה על חייו, על גופו ועל כבודו.

18. חירות אישית

אין נוטלים ואין מגבילים את חירותו של אדם במאסר, במעצר, בהסגרה או בכל דרך אחרת.

19. כבוד האדם

לכל אדם, בחייו ולאחר מותו, הזכות להגנה על כבודו כבן אנוש; אין לבזות ואין להשפיל אדם באשר הוא אדם.

20. שוויון

הכל שווים בזכויותיהם ובחובותיהם בפני החוק; אין מפלים אדם מטעמי מין, דת, ארץ מוצא, לאום, עדה, גיל, מוגבלות או נטייה מינית.

21. הזכות לפרטיות

(א) לכל אדם הזכות לפרטיות ולצנעת חייו.

(ב) אין נכנסים לרשות היחיד של אדם שלא בהסכמתו.

(ג) אין עורכים חיפוש ברשות היחיד של אדם, על גופו, בגופו או בכליו.

(ד) אין פוגעים בסוד שיחו של אדם, בכתביו או ברשומותיו.

(ה) אין אוספים מידע על פרטיותו של אדם ואין מחזיקים או מעבדים או מפרסמים מידע כזה שלא בהסכמתו.

22. חופש המחשבה הדעה והביטוי

לכל אדם -

(1) חופש המחשבה והדעה ;

(2) חופש הביטוי, היצירה והמחקר.

23. חופש האסיפה וההפגנה

לכל אזרח ישראל החופש לקיים אסיפה, הפגנה ותהלוכה.

24. חופש התנועה

(א) לכל אדם הנמצא בישראל כדין החופש לנוע ברשות הרבים ברחבי המדינה והחופש לצאת מישראל.

(ב) לכל אזרח ישראל הנמצא מחוץ לישראל הזכות להיכנס לישראל.

25. חופש בחירת מקום המגורים

לכל אזרח ישראל החופש לבחור את מקום מגוריו בישראל.

26. חופש המצפון

לכל אדם חופש המצפון.

27. חופש הדת והאמונה

לכל אדם חופש האמונה, הדת והפולחן.

28. חופש ההתאגדות

לכל אזרח ישראל ולכל תושב ישראל החופש להתאגד.

29. זכות הקניין

אין פוגעים בקניינו של אדם.

30. חופש העיסוק

לכל אזרח ישראל ולכל תושב ישראל החופש לעסוק בכל עיסוק, מקצוע או משלח יד.

31. זכויות רווחה

רשויות השלטון תפעלנה על מנת להבטיח את רווחת אזרחי ישראל ותושביה ותשקודנה על פיתוח התנאים הדרושים כדי שלכל אזרח ולכל תושב יהיו תנאי קיום נאותים בסיסיים, בהתחשב ביכולתה הכלכלית ובסדרי העדיפויות של המדינה.

32. הזכות לחינוך

- (א) לכל ילד הזכות והחובה לחינוך חינם של חמש עשרה שנות לימוד, מגן הילדים ועד גמר תיכון.
- (ב) לתלמיד עם צרכים מיוחדים הזכות ליהנות משירותים נלווים וההתאמות הדרושים כדי להבטיח את מימוש זכותו לחינוך באופן שוויוני.
- (ג) חובה זו ניתן לקיים גם במוסד חינוך פרטי הנתון לפיקוח המדינה כאמור בסעיף 13 לחוקה, ובלבד שיקנה חינוך הכולל מיומנויות יסוד, שיקנה חינוך ההולם את רוח עקרונות החוקה, ויפעל לפי אמות מידה שייקבעו בחוק להבטחת טובת התלמיד.

33. זכויות הילד

(א) לכל ילד הזכות-

- (1) ליהנות מרווחה ומתנאים נאותים שיבטיחו את התפתחותו הגופנית, הנפשית, השכלית והחברתית באופן המיטבי.
- (2) להשתתף בהחלטות הנוגעות לו, באופן התואם את גילו ומידת בגרותו.
- (ב) טובת הילד היא שיקול ראשון במעלה בכל החלטה או פעולה הנוגעת לו.
- (ג) החובה והזכות להבטיח את טובת הילד נתונות להורים; הוראות בדבר מילוי חובת ההורים, וסייגים על זכות ההורים, לעניין הורים שאינם ממלאים חובתם זו, ייקבעו בחוק.

34. הזכות לבריאות

- (א) לכל אזרח ישראלי ולכל תושב ישראל הזכות ליהנות משירותי בריאות לגוף ולנפש נאותים ונגישים לכל, כפי שייקבע בחוק.
- (ב) לכל אדם הזקוק לטיפול חירום מציל חיים, הזכות לקבלו ללא תנאי מוקדם.

35. הזכות לאיכות הסביבה

- (א) לכל אדם הזכות לחיות בסביבה נקיה שאינה מזיקה לחייו, לבריאותו, לרווחתו ולהתפתחותו, ומוטלת עליו החובה להגן עליה.
- (ב) הוראות בדבר שיתוף אזרחים ותושבים בהחלטות הנוגעות לאיכות הסביבה ייקבעו בחוק.

36. זכויות ביחסי עבודה

- (א) לכל אדם הזכות לפעול לקידום תנאי העבודה וזכויותיו כעובד ולהתארגן לשם כך עם עובדים אחרים, לרבות בדרך של הקמת ארגון עובדים, והוא חופשי שלא להיות חבר בארגון כאמור לפי בחירתו.
- (ב) לכל מעסיק הזכות להתארגן עם מעסיקים אחרים לשם קידום זכויותיהם כמעסיקים, לרבות בדרך של הקמת ארגון מעסיקים והוא חופשי שלא להיות חבר בארגון כאמור לפי בחירתו.
- (ג) ארגוני עובדים וארגוני מעסיקים רשאים לנהל משא ומתן קיבוצי ולהתקשר בהסכמים קיבוציים, כפי שייקבע בחוק.
- (ד) לכל אדם הזכות לשבות במסגרת פעילות לשיפור תנאי עבודתו, והחופש שלא להשתתף בשביתה ובפעילות הקיבוצית, והכל בדרך ובתנאים שייקבעו בחוק.
- (ה) ניתן לקבוע בחוק הגבלות על זכות השביתה לשם הבטחת האספקה של שירותים חיוניים וההגנה על ביטחון המדינה, הסדר הציבורי או אינטרס ציבורי חיוני אחר.

37. זכות הגישה לבתי המשפט

לכל אדם הזכות לפנות לבית המשפט לשם מימוש הזכויות הנתונות לו בחוקה ומכוח כל דין.

38. הזכות למשפט הוגן

- (א) לכל אדם שהוא צד להליך שיפוטי, הזכות להליך הוגן ובכלל זה שההליך ינוהל ללא משוא פנים, בתוך פרק זמן סביר ויסתיים בהחלטה מנומקת.
- (ב) לבעל דין בכל הליך שיפוטי שאינו מבין די עברית להבנת ההליך, הזכות לעזרת מתורגמן, במימון המדינה.

39. הזכות לייצוג משפטי

- (א) לכל אדם הזכות להיות מיוצג בידי עורך דין לפי בחירתו, בכל הליך שהוא צד לו, ולהיועץ בעורך דין בכל ענין הנוגע לו.
- (ב) לכל אדם הזכות לייצוג משפטי במימון המדינה בהליך פלילי, אם אין ידו משגת לממן את הייצוג בעצמו.

40. חזקת החפות

כל אדם הוא בחזקת זכאי כל עוד לא נקבעה אשמתו בידי רשות שיפוטית.

41. זכויות של מי שחירותו נשללה

- (א) לכל אדם שחירותו נשללה, במעצר או בדרך אחרת, הזכות לכל אלה:
- (1) שידועוהו מיד עם שלילת החירות את העילה לכך ואת זכויותיו המפורטות בסעיף זה;
 - (2) לשמור על זכות השתיקה ולא להעיד כנגד עצמו;
 - (3) שתימסר ללא דיחוי הודעה לאדם הקרוב לו;
 - (4) להיפגש ללא דיחוי עם עורך דין לפי בחירתו ולהתייעץ עמו בטרם מתן עדות ובמהלכה;
 - (5) להיות מובא ללא דיחוי בפני רשות שיפוטית ולטעון בפניה בעניין שלילת החירות;
 - (6) שינהגו בו בדרך שתבטיח שמירה מרבית על גופו, כבודו וזכויותיו.
- (ב) אין בסעיף זה כדי למנוע פעולות דחופות הנדרשות למטרת הגנה על ביטחון המדינה וביטחון הציבור, כאמור בחוק.

42. אין עונשין אלא אם כן מזהירין

- (א) אין אדם אחראי באחריות פלילית בשל מעשה או מחדל אם בשעת התרחשותם לא היו אסורים לפי דין.
- (ב) לא יוטל על אדם עונש החמור מזה שהיה קבוע בדין, בשעת ביצוע העבירה, לעבירה שביצע.

43. איסור ענישה אכזרית

לא יוטל על אדם עונש אכזרי או בלתי אנושי ולא יוטל על אדם עונש בגין מעשה של אדם אחר.

44. זכות הערעור

לבעל דין הזכות לערער על פסק דין של רשות שיפוטית בערכאה ראשונה, זולת על פסק דין של בית המשפט העליון.

45. הזכות לקבל מידע

לכל אזרח ישראלי ולכל תושב ישראל הזכות לקבל מידע שבידי רשויות השלטון או כל גוף אחר הממלא תפקיד ציבורי; ניתן לקבוע בחוק תנאים וסייגים לקבלת המידע לשם הגנה על עניין חיוני של המדינה או של גורם אחר.

פרק שלישי: נשיא המדינה

46. מעמד

בראש המדינה עומד נשיא.

47. תפקידים וסמכויות

(א) נשיא המדינה -

- (1) יחתום על כל תיקון לחוקה;
 - (2) יחתום על כל חוק חוץ מחוקים הנוגעים לסמכויותיו;
 - (3) ימלא את התפקידים שיוחדו לו בפרק הממשלה בנוגע לכינון הממשלה ולפיזור הכנסת ויקבל מן הממשלה דין וחשבון על פעולותיה והחלטותיה;
 - (4) ימלא את התפקיד שיוחד לו בפרק השפיטה בנוגע למינוי שופטים ואת התפקיד שיוחד לו בחוק בקשר למינוי נושאי משרות אחרים ולהעברתם מכהונתם;
 - (5) יאמין את הנציגים הדיפלומטיים של המדינה, יקבל האמנתם של נציגים דיפלומטיים שמדינות חוץ שיגרו לישראל, יסמיך את הנציגים הקונסולריים של המדינה ויקיים מינויים של נציגים קונסולריים שמדינות חוץ שיגרו לישראל;
 - (6) יחתום על כתבי אשרור של אמנות או על אמנות שאינן טעונות אשרור, שאושרו בהחלטה של הכנסת;
 - (7) ימלא כל תפקיד ונתונה לו כל סמכות שיוחדו לו בחוקה או בחוק.
- (ב) נשיא המדינה מוסמך, לאחר שקיים התייעצות בדרך שתיקבע בחוק, לחון עבריינים או להקל בעונשם על ידי הפחתה או המרה של העונש.

48. תקופת כהונה

- (א) נשיא המדינה ייבחר על ידי הכנסת לשבע שנים; תקופת כהונתו תיחשב לפי הלוח העברי.
- (ב) נשיא המדינה יכהן תקופת כהונה אחת בלבד.

49. כשירות

- (א) כשיר להיות מועמד לכהונת נשיא המדינה אזרח ישראל שהוא תושב המדינה אשר מתקיימים בו תנאי הכשירות שייקבעו בחוק.
- (ב) לא יהיה כשיר להיות מועמד לכהונת נשיא המדינה אדם אשר הורשע בעבירות אשר יש עמן קלון.
- (ג) לא יהיה כשיר להיות מועמד לכהונת נשיא המדינה אדם אשר בעת הגשת מועמדותו הוחלט להגיש נגדו כתב אישום בעבירות אשר יש עמן קלון.

50. מועד הבחירה

בחירת נשיא המדינה תיערך לא מוקדם מתשעים יום ולא יאוחר משלושים יום לפני תום תקופת כהונתו של הנשיא המכהן; נתפנה מקומו של נשיא המדינה לפני תום תקופת כהונתו, תיערך הבחירה תוך ארבעים וחמישה ימים מהיום שנתפנה מקומו; יושב-ראש הכנסת, בהתייעצות עם הסגנים, יקבע את יום הבחירה ויודיע עליו בכתב לכל חברי הכנסת לפחות שלושה שבועות מראש; חל מועד הבחירה שלא בזמן אחד הכנסים של הכנסת, יכנס יושב-ראש הכנסת את הכנסת לשם בחירת נשיא המדינה.

51. הצעת מועמדים

(א) (1) הצעת מועמד לנשיא המדינה תוגש בכתב ליושב ראש הכנסת, בצירוף הסכמת המועמד בכתב, ביום הארבעה עשר שלפני יום הבחירה; חבר הכנסת לא ישתף עצמו בהצעה של יותר ממועמד אחד;

(2) מי שעשרה חברי הכנסת לפחות הציעו את מועמדו יהיה מועמד לנשיא המדינה, אלא אם כן פחת מספר המציעים מעשרה בשל מחיקת שם של חבר הכנסת כאמור בפסקה (3);

(3) שיתף עצמו חבר הכנסת בהצעה של יותר ממועמד אחד, יימחק שמו של חבר הכנסת מרשימת המציעים של כל המועמדים שהציע; פחת מספר המציעים של מועמד מעשרה בשל מחיקת שם מרשימת המציעים, רשאי חבר הכנסת שלא שיתף עצמו באף הצעה לצרף את שמו לרשימת המציעים של אותו מועמד, לא יאוחר משמונה ימים לפני יום הבחירה.

(ב) יושב-ראש הכנסת יודיע לכל חברי הכנסת בכתב, לא יאוחר משבעה ימים לפני יום הבחירה, על כל מועמד שהוצע ועל שמות חברי הכנסת שהציעוהו, ויכריז על המועמדים בפתיחת ישיבת הבחירה.

52. הצבעה

בחירת נשיא המדינה תהיה בהצבעה חשאית בישיבת הכנסת שנועדה לעניין זה בלבד.

53. בחירה ברוב קולות

(א) היו שני מועמדים או יותר, המועמד שקיבל קולותיהם של רוב חברי הכנסת – הוא הנבחר; לא קיבל מועמד רוב כזה, מצביעים שנית; בהצבעה השנייה יועמדו לבחירה רק שני המועמדים שקיבלו את קולותיהם של מספר חברי הכנסת הגדול ביותר בהצבעה הראשונה; המועמד שקיבל בהצבעה השנייה את רוב הקולות של חברי הכנסת המשתתפים בהצבעה ומצביעים בעד אחד המועמדים – הוא הנבחר. קיבלו שני מועמדים מספר קולות שווה, חוזרים על ההצבעה.

(ב) היה מועמד אחד בלבד, תהיה ההצבעה בעדו או נגדו והוא יהיה הנבחר אם מספר הקולות שניתנו בעדו עלה על מספר הקולות שניתנו נגדו; היה מספר הקולות שניתנו בעדו שווה למספר הקולות שניתנו נגדו, מצביעים שנית.

(ג) לא נבחר נשיא לפי סעיף קטן (ב), תיערך בחירה חוזרת בתוך שלושים ימים מיום ההצבעה לפי הוראות סעיפים 50 עד 52 וסעיף זה, ואולם הצעת המועמד לפי סעיף 51(א) תוגש לא יאוחר משבעה ימים לפני יום הבחירה.

54. הצהרת אמונים

הנשיא הנבחר יצהיר בפני הכנסת הצהרת אמונים זו: "אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל, לציית לחוקתה ולחוקיה ולמלא באמונה את תפקידי כנשיא המדינה".

55. תחילת כהונה

- (א) הנשיא הנבחר יצהיר אמונים, בתום תקופת כהונתו של הנשיא היוצא או סמוך ככל האפשר לפני כן; הנשיא הנבחר יתחיל לכהן מעת שהצהיר, אך לא לפני תום כהונתו של הנשיא היוצא.
- (ב) התפנה מקומו של נשיא המדינה לפני תום תקופת כהונתו, יצהיר הנשיא הנבחר אמונים סמוך, ככל האפשר, לאחר בחירתו, ויתחיל לכהן מעת שהצהיר.

56. חתימת קיום

חתימתו של נשיא המדינה על מסמך רשמי טעונה חתימת קיום של ראש הממשלה או של שר אחר שהחליטה עליו הממשלה, זולת כתב התפטרות של הנשיא וזולת מסמך הקשור בכינון הממשלה, בפיזור הכנסת או בהפעלת סמכות החנינה או ההקלה בעונש של הנשיא.

57. חסינות במילוי תפקיד

- (א) לא יתן נשיא המדינה את הדין לפני כל בית משפט או בית דין בשל דבר הקשור בתפקידו או בסמכויותיו, ויהיה חסין בפני כל פעולה משפטית בשל דבר כזה.
- (ב) נשיא המדינה אינו חייב להגיד בעדות ו/או למסור ראיה על דבר שנודע לו במילוי תפקידו כנשיא המדינה.
- (ג) חסינותו של נשיא המדינה לפי סעיף זה תעמוד לו גם לאחר שחדל להיות נשיא המדינה.

58. חסינות בפני דיון פלילי

- (א) נשיא המדינה לא יובא לדין פלילי במהלך כהונתו; התקופה שבה נמנעת, מכוח סעיף זה, הבאתו של נשיא המדינה לדין בשל עבירה שביצע, לא תבוא במנין תקופת ההתיישנות של אותה עבירה.
- (ב) הוראות בעניין סייגים או תנאים למעצר של נשיא המדינה, או לגבי פעולת חקירה כלפי נשיא המדינה בתקופת כהונתו, ייקבעו בחוק.

59. עדות

נדרש הנשיא למסור עדות, תיגבה העדות במקום ובמועד שייקבעו על דעת נשיא המדינה.

60. ייחוד הכהונה

לא יכהן נשיא המדינה במשרה, לא ימלא תפקיד ולא יעסוק בעיסוק אחר, זולת משרתו כנשיא המדינה.

61. יציאה מן הארץ

לא יצא נשיא המדינה מן הארץ אלא על דעת הממשלה.

62. שכר ותשלומים אחרים

שכר ותשלומים אחרים לנשיא המדינה ולבית נשיא המדינה ישולמו מאוצר המדינה, כפי שייקבע בחוק.

63. התפטרות

נשיא המדינה רשאי להתפטר מכהונתו על ידי הגשת כתב התפטרות ליושב-ראש הכנסת; כתב ההתפטרות אינו טעון חתימת קיום; מקומו של נשיא המדינה יתפנה לאחר שכתב ההתפטרות הגיע לידי יושב-ראש הכנסת.

64. העברת הנשיא מכהונתו

(א) הכנסת רשאית, בהחלטה, להעביר את נשיא המדינה מכהונתו, אם קבעה כי אין הוא ראוי לכהונתו מחמת התנהגות שאינה הולמת את מעמדו כנשיא המדינה.

(ב) הכנסת לא תעביר את נשיא המדינה מכהונתו, אלא עקב קובלנה שהובאה לפני ועדת הכנסת על ידי עשרים, לפחות, מחברי הכנסת ולפי הצעת ועדת הכנסת שנתקבלה ברוב של שלושה רבעים מחברי הועדה; החלטת הכנסת על העברת הנשיא מכהונתו טעונה אף היא רוב של שלושה רבעים מחבריה.

(ג) ועדת הכנסת לא תציע להעביר את נשיא המדינה מכהונתו, אלא לאחר שניתנה לו הזדמנות לסתור את הקובלנה לפי נוהל שקבעה הועדה באישור הכנסת; והכנסת לא תחליט להעביר את נשיא המדינה מכהונתו אלא לאחר שניתנה לו הזדמנות להשמיע את דברו לפי נוהל שקבעה ועדת הכנסת באישור הכנסת.

(ד) נשיא המדינה רשאי להיות מיוצג בפני ועדת הכנסת ובפני הכנסת על ידי בא כוחו, ובלבד שחבר הכנסת לא ישמש בא כוח הנשיא; ועדת הכנסת והכנסת רשאיות להזמין את נשיא המדינה להיות נוכח בעת הדיונים לפי סעיף זה.

(ה) דיוני הכנסת לפי סעיף זה ייערכו בישיבה שנועדה לענין זה בלבד או בישיבות סמוכות זו לזו שנועדו כאמור; הדיון יתחיל לא יאוחר מעשרים יום אחרי החלטת ועדת הכנסת; על מועד תחילתו יודיע יושב-ראש הכנסת לכל חברי הכנסת בכתב לפחות עשרה ימים מראש; חל תחילת הדיון שלא בזמן אחד הכנסים של הכנסת, יכנס יושב-ראש הכנסת את הכנסת לשם קיום הדיון.

65. התפנות המשרה מטעמי בריאות

(א) הכנסת רשאית, בהחלטה שנתקבלה ברוב חבריה, לקבוע כי מטעמי בריאות נבצר מנשיא המדינה, דרך קבע, למלא תפקידו.

(ב) הכנסת לא תקבל החלטה כאמור אלא לפי הצעת ועדת הכנסת שנתקבלה ברוב של שני שלישים מחבריה על יסוד חוות דעת רפואית שניתנה על פי כללים שקבעה הועדה.

(ג) החליטה הכנסת כאמור, יתפנה מקומו של נשיא המדינה מיום ההחלטה.

66. הפסקה זמנית

(א) נשיא המדינה יפסיק זמנית למלא תפקידו ולהשתמש בסמכויותיו –

(1) אם יצא את גבולות המדינה – משיצא עד ששב ;

(2) אם הודיע לוועדת הכנסת כי נבצר ממנו, דרך ארעי, למלא תפקידו, וועדת הכנסת אישרה הודעתו ברוב קולות – מאישור ההודעה עד תום התקופה שקבעה הוועדה בהחלטתה או עד שהודיע נשיא המדינה לוועדת הכנסת שלא נבצר עוד ממנו למלא תפקידו, הכל לפי המוקדם יותר ;

(3) אם החליטה ועדת הכנסת ברוב של שני שלישים מחבריה על יסוד חוות דעת רפואית שניתנה על פי כללים שקבעה הוועדה, כי מטעמי בריאות נבצר מנשיא המדינה, דרך ארעי, למלא תפקידו – מקבלת ההחלטה עד תום התקופה שקבעה הוועדה בהחלטתה או עד שהחליטה כי לא נבצר עוד מן הנשיא למלא תפקידו.

(ב) ועדת הכנסת לא תקבע, לפי סעיף קטן (א)(2) או (א)(3), תקופה העולה על שלושה חדשים ; היא רשאית להאריכה, ברציפות, ללא יותר משלושה חדשים נוספים ; הארכת התקופה למעלה מזה טעונה החלטת הכנסת שנתקבלה ברוב חברי הכנסת על פי הצעת ועדת הכנסת.

67. נשיא בפועל וממלא מקום נשיא

(א) נתפנה מקומו של נשיא המדינה וכל עוד נשיא המדינה החדש לא התחיל לכהן, יכהן יושב ראש הכנסת כנשיא המדינה בפועל.

(ב) בתקופה שנשיא המדינה הפסיק זמנית למלא תפקידו ולהשתמש בסמכויותיו יכהן יושב ראש הכנסת כממלא מקום נשיא המדינה.

(ג) בכהונתו כנשיא המדינה בפועל או כממלא מקום נשיא המדינה ימלא יושב ראש הכנסת את התפקידים המוטלים על נשיא המדינה בחוק וישתמש בסמכויות הנתונות לנשיא המדינה לפי החוק, מלבד הסמכות לחון עבריינים או להקל בעונשם.

פרק רביעי: הכנסת

68. המהות

הכנסת היא בית הנבחרים והרשות המחוקקת של המדינה, ונתונה לה הסמכות לתקן את החוקה.

69. ההרכב

הכנסת בהיבחרה תהיה בת מאה ועשרים חברים.

70. הבחירות לכנסת

(א) הכנסת תיבחר בבחירות כלליות, ארציות, ישירות, חשאיות, יחסיות ושוות. הפרטים ייקבעו בחוק ובחקיקת משנה מכוחו.

(ב) בחלוקת המנדטים ישתתפו רק רשימות מועמדים שקיבלו, כל אחת, קולות כשרים במספר שאינו פוחת מ- 2.5% מסך כל הקולות הכשרים.

71. מפלגות

(א) רשימת מועמדים לכנסת תוגש על ידי מפלגה בלבד.

(ב) מפלגה תהיה חופשית להתקיים ולפעול לקידום מטרותיה ולשם ייצוגה בכנסת, למעט מפלגה שיש במטרותיה או במעשיה, במפורש או במשתמע אחד מאלה:

(1) שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית;

(2) הסתה לגזענות;

(3) תמיכה במאבק מזוין, של מדינת אויב או של ארגון טרור, נגד מדינת ישראל;

(4) מסווה לפעילות לא חוקית.

(ג) מפלגה אשר נבחרה לכנסת לא תוכל להתפצל למספר סיעות, וחבריה לא יוכלו להתפלג ממנה בכנסת בה נבחרה.

(ד) רשות מרשויות השלטון -

(1) לא תפלה מפלגה בהקצאת משאבים;

(2) לא תתערב בניהול ענייניה של מפלגה ואולם יינתן סעד ליחיד או לקבוצה בשל הפרת הכללים הפנימיים והתקנון שקבעה המפלגה.

(ה) מפלגה תפעל בשקיפות כלפי הציבור בכל הנוגע לענייניה הכספיים ואלה יהיו נתונים לביקורת בדרך שתיקבע בחוק.

72. הזכות לבחור

כל אזרח ישראלי בן שמונה עשרה שנים ומעלה זכאי לבחור לכנסת אם בית משפט לא שלל ממנו זכות זו על פי חוק; חוק הבחירות יקבע את המועד שבו ייחשב אדם בן שמונה עשרה שנה לענין השימוש בזכות הבחירה לכנסת.

(א) כל אזרח ישראלי שביום הגשת רשימת המועמדים הכוללת את שמו הוא בן שלושים שנה ומעלה זכאי להיכלל ברשימת מועמדים לכנסת אלא אם נשללה זכותו זו על פי חוק.

(ב) אלה לא יהיו זכאים להיכלל ברשימת מועמדים לכנסת:

(1) נשיא המדינה;

(2) שופט;

(3) מבקר המדינה;

(4) ראש המטה הכללי בצה"ל;

(5) ראש המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים;

(6) ראש שירות הביטחון הכללי;

(7) המפקח הכללי של משטרת ישראל;

(8) שני הרבנים הראשיים;

(9) מי שמכהן במשרה או בתפקיד לרבות בתקופת הצינון כפי שייקבעו בחוק;

והכל אף אם חדלו לכהן לפני המועד להגשת רשימת המועמדים, אם נקבע בחוק מועד מוקדם מזה.

(ג) לא יהיה זכאי להיכלל ברשימת מועמדים לכנסת מי שהורשע בפסק דין סופי בעבירה פלילית שנקבעה בחוק למעט עבירה פלילית שאין עמה קלון; הוראות בדבר הליך הקביעה שאין עם העבירה קלון ייקבעו בחוק.

(ד) (1) רשימת מועמדים לא תשתתף בבחירות לכנסת ולא יהיה אדם זכאי להיכלל ברשימת מועמדים לכנסת, אם יש במטרותיה או במעשיה של הרשימה או במעשיו של האדם, במפורש או במשתמע, אחד מאלה:

(א) שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית;

(ב) הסתה לגזענות;

(ג) תמיכה במאבק מזוין, של מדינת אויב או של ארגון טרור, נגד מדינת ישראל.

(2) לעניין פסקה (ד) (1) -

(א) יראו מועמד ששהה במדינת אויב שלא כדין בשבע השנים שקדמו למועד הגשת רשימת המועמדים כמי שיש במעשיו משום תמיכה במאבק מזוין נגד מדינת ישראל, כל עוד לא הוכיח אחרת;

(ב) החלטת ועדת הבחירות המרכזית כי רשימה או מועמד מנועים מלהשתתף בבחירות לפי פסקה (ד) (1) טעונה אישור בית המשפט העליון;

(ג) מועמד יצהיר הצהרה כפי שייקבע בחוק;

(ד) פרטים לענין עבודת ועדת הבחירות המרכזית, הדיון בה ובבית המשפט העליון, ולענין הצהרה לפי סעיף קטן (ג), ייקבעו בחוק.

(ה) (1) חבר הכנסת שפרש מסיעתו – חייב להתפטר מכהונתו בתוך 48 שעות ממועד פרישתו, ויבוא במקומו המועמד הבא ברשימת המועמדים בסיעה ממנה פרש.

(2) לענין סעיף זה –

"פרישה מסיעה" - לרבות הצבעה במליאת הכנסת שלא בהתאם לעמדת הסיעה בענין הבעת אמון לממשלה או אי-אמון בה; ואולם הצבעה כאמור לא תיחשב כפרישה אם חבר הכנסת לא קיבל כל תמורה בעד הצבעתו;

"תמורה" - במישרין או בעקיפין, בהבטחה או בהתחייבות לעתיד, ולרבות הבטחת מקום ברשימת מועמדים לכנסת, או מינוי חבר-הכנסת עצמו או אדם אחר לתפקיד כלשהו.

74. כינוס הכנסת

(א) הכנסת תתכנס לשיבתה הראשונה, לאחר פרסום תוצאות הבחירות, בתוך ארבעה עשר ימים מיום הבחירות לכנסת במועד שייקבע בחוק, אלא אם כן נקבע בחוק מועד סמוך אחר בשל יום מנוחה, חג, מועד, יום זיכרון או בשל סמיכות לאחד מהם, או בשל חול המועד.

(ב) כהונתם של הנבחרים לכנסת תתחיל בתום ישיבתה הראשונה של הכנסת ולאחר שהצהירו לה אמונים.

(ג) הכנסת תקיים שני כנסים בשנה; הוראות בדבר מועדי הכנסים של הכנסת ובדבר כינוס הכנסת שלא בתקופת הכנסים או בזמן פגרה או בשנה שבה נערכות בחירות לכנסת, ייקבעו בחוק.

75. הצהרת אמונים של חבר הכנסת

(א) חבר הכנסת יצהיר הצהרת אמונים זו:

"אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקתה, לקיים את חוקי הכנסת ולמלא באמונה את שליחותי בכנסת".

(ב) קרא יושב ראש הכנסת לחבר הכנסת להצהיר הצהרת אמונים והחבר לא עשה כן, לא יהנה החבר מזכויותיו של חבר הכנסת ותושעה פעילותו כל עוד לא הצהיר.

(ג) היה חבר הכנסת בעל אזרחות נוספת שאינה ישראלית, ודיני המדינה שהוא אזרח שלה, מאפשרים את שחרורו מאזרחות זו, לא יצהיר אמונים אלא לאחר שעשה את כל הדרוש מצדו לשם שחרורו ממנה, והוא לא ייהנה מזכויותיו של חבר הכנסת כל עוד לא הצהיר.

76. יושב ראש הכנסת וסגניו

(א) הכנסת תבחר מבין חבריה יושב ראש וסגנים ליושב ראש; ניתן לקבוע בחוק או בתקנון הכנסת כללים וסייגים לבחירה.

(ב) הוראות בדבר העברה מכהונה, השעיה, סייגים לכהונה ומילוי מקום של יושב ראש הכנסת ושל סגן ליושב ראש ייקבעו בחוק, ובלבד שהעברה מכהונה או השעיה של יושב ראש הכנסת תהיה בהחלטה של הכנסת ותתקבל בקולותיהם של רוב חבריה לפחות.

77. ועדות הכנסת

הכנסת תבחר מבין חבריה ועדות קבועות או ועדות לעניינים מסוימים; תפקידי הוועדות, סמכויותיהן, סדרי עבודתן, זימון נושאי משרה וחיובם למסור מידע ומסמכים לוועדות ייקבעו בחוק, בחקיקת משנה מכוחו או בתקנון הכנסת.

78. סדרי העבודה

הכנסת תקבע את סדרי עבודתה בחוק, בחקיקת משנה מכוחו או בתקנון; לא נקבעו סדרי העבודה כאמור, תנהג הכנסת לפי הנהג והנהל המקובלים בה.

79. פומביות

הכנסת תשב בפומבי.

80. מנין ורוב לקבלת החלטות

הכנסת תדון בכל מספר חברים ותחליט בקולותיהם של רוב המשתתפים בהצבעה כשהנמנעים אינם באים במנין המשתתפים בהצבעה, והכל אם אין הוראה אחרת בעניין זה בחוקה; ניתן לקבוע בחוק מנין או רוב לדיון או להחלטה ובלבד שמנין או רוב כאמור לא יעלה על רוב חברי הכנסת, והכל אם אין הוראה אחרת בחוקה.

81. חסינות חבר כנסת

לחברי הכנסת תהיה חסינות דיונית ומהותית; פרטים ייקבעו בחוק.

82. חסינות בנייני הכנסת

לבנייני הכנסת תהיה חסינות; הוראות בדבר הבטחת מעמדה של הכנסת, עצמאותה, ביטחונה, ותקינות עבודתה ועבודת חבריה שיחולו במשכן הכנסת ייקבעו בחוק.

83. שכר ותשלומים אחרים

- (א) לחבר הכנסת ישולמו מאוצר המדינה, שכר ותשלומים אחרים, כפי שייקבע בחוק.
- (ב) נקבע בחוק שהכנסת או ועדה מוועדותיה תחליט בענין כאמור, תחול החלטה שיש בה שינוי ושונוגעת לחברי הכנסת בלבד, על חברי הכנסת שייבחרו לכנסת הבאה ואילך.
- (ג) נקבע בחוק שהכנסת או ועדה מוועדותיה תחליט בעניין כאמור, תתקבל החלטה לאחר הליך התייעצות עם ועדה ציבורית, כפי שייקבע בחוק.

84. מסירת מידע והתייצבות

- (א) הממשלה, רשות מקומית, תאגיד שהוקם בחוק וגוף הממלא תפקיד ציבורי, ימסרו לכנסת ולוועדותיה מידע ויסייעו להן במילוי תפקידן; הוראות בעניין סדרי מסירת המידע, הדיון והעיון שבו לשם שמירה על סודיות מידע כשהדבר נדרש להגן על עניין חיוני של המדינה או של גורם אחר ייקבעו בחוק וניתן לקבוע בחוק סייגים למסירת מידע מטעמים כאמור.
- (ב) הכנסת וכל ועדה מוועדותיה במסגרת מילוי תפקידיה, רשאית לזמן שר להופיע בפניה.
- (ג) ועדה מוועדות הכנסת רשאית, במסגרת מילוי תפקידיה, בידיעת שר או ראש גוף כאמור בסעיף קטן (א) שהמוזמן פועל בשירותו, לזמן נושא משרה או ממלא תפקיד בשירות המדינה או בגוף כאמור בסעיף קטן (א) ולחייבו למסור מידע שבידו על המשד או הגוף שבו הוא מכהן ועל פעילותו.
- (ד) הממשלה וגוף כאמור בסעיף קטן (א) ימסרו לחבר הכנסת מידע, לצורך מילוי תפקידו כחבר הכנסת, בסייגים, בתנאים ובדרך שייקבעו בחוק.

85. ועדת חקירה

- (א) הכנסת רשאית, בהחלטה שתתקבל ברוב קולות, למנות מבין חבריה ועדת חקירה, כדי לחקור נושא בעל עניין ציבורי מיוחד; בכל ועדת חקירה יהיו גם נציגים של סיעות שאינן משתתפות בממשלה, לפי יחסי הכוחות של הסיעות בכנסת.
- (ב) ניתן לקבוע בחוק הוראות בעניין סמכותה של ועדת חקירה לקבל מידע ולזמן גורם שסעיף 84 אינו חל עליו ולנקוט אמצעים כדי לחייב מסירת מידע או התייצבות.
- (ג) הוראות בעניין סדרי הדיון בוועדת חקירה והבטחת שמירה על סודיות מידע כשהדבר נדרש להגן על עניין חיוני של המדינה או של גורם אחר ייקבעו בחוק.

86. חבר הממשלה בכנסת ובוועדות הכנסת

שר או סגן שר שאינם חברי הכנסת, דינם לכל דבר הנוגע לכנסת כדין שר או סגן שר שהם חברי הכנסת, אולם לא תהא להם זכות הצבעה.

87. תקופת כהונתה של הכנסת

- (א) תקופת כהונתה של הכנסת תהיה ארבע שנים מיום היבחרה.
- (ב) הבחירות לכנסת יהיו ביום ג' השלישי בחודש חשוון של השנה שבה תמה כהונתה של הכנסת היוצאת, אולם אם היתה השנה שלפניה שנה מעוברת, יהיו הבחירות ביום ג' הראשון לאותו חודש.
- (ג) החליטה הכנסת להתפזר לפני תום תקופת כהונתה, תהיה תקופת כהונתה של הכנסת שלאחריה עד לחודש חשוון הקרוב שלאחר תום ארבע השנים מיום היבחרה.

88. פיזור הכנסת לפני תום כהונתה

- (א) הכנסת תתפזר לפני תום תקופת כהונתה באחת מאלה, ובמועד האמור להלן:
- (1) הכנסת קיבלה, ברוב חבריה לפחות, חוק להתפזרותה; הבחירות לכנסת יתקיימו במועד שייקבע באותו החוק ושלא יהיה מאוחר מ-90 ימים מיום קבלת החוק;
- (2) לא התקבל חוק התקציב בתוך התקופה הקבועה בסעיף 172(ג) בפרק משק המדינה; הבחירות לכנסת יתקיימו ביום ג' האחרון שלפני תום 90 הימים מהיום שבו מסתיימת התקופה הקבועה באותו סעיף;
- (3) לא נתכוננה ממשלה לאחר שהיה צורך לכווננה כקבוע בפרק הממשלה; הבחירות לכנסת יתקיימו ביום ג' האחרון שלפני תום 90 הימים מיום הודעת נשיא המדינה ליושב ראש הכנסת, מיום כניסתו לתוקף של צו לפיזור הכנסת או מיום דחיית הבקשה להביע אמון בממשלה.
- (ב) מועד שנקבע לבחירות לפי סעיף קטן (א) לא יידחה אלא לפי סעיף קטן (ג) או סעיף 89.
- (ג) נקבע מועד לבחירות לכנסת לפי סעיף קטן (א)(2) או (א)(3) רשאית הכנסת, בהחלטה שתקבל ברוב חבריה לפחות, בתוך חמישה ימים מיום היווצרות העילה לקיום הבחירות, לדחות את הבחירות למועד שתקבע, ובלבד שאינו מאוחר מ-100 ימים מיום היווצרות העילה לקיום הבחירות.

89. הארכת תקופת כהונה

(א) הכנסת לא תאריך את תקופת כהונתה אלא בחוק שהתקבל בקולותיהם של שני שלישים מחבריה לפחות ואם התקיימו נסיבות מיוחדות המונעות עריכת בחירות בעיתן; תקופת ההארכה לא תעלה על הזמן המתחייב מהנסיבות האמורות; בחוק כאמור ייקבע מועד הבחירות.

(ב) הכנסת רשאית, בהחלטה ברוב חבריה לפחות, להקדים את מועד הבחירות שנקבע לפי סעיף קטן (א), ובלבד שהמועד החדש לא יהיה מוקדם מהמועד לקיום הבחירות לכנסת שהיה קבוע לפני הארכת תקופת כהונתה.

90. פקיעת כהונה של חבר הכנסת או פקיעת מועמדות

(א) כהונתו של חבר הכנסת נפסקת באחת מאלה, ובמועד האמור להלן:

(1) לא הצהיר את הצהרת האמונים הקבועה בחוק – בישיבה השנייה שבה נקרא להצהיר ושלא נבצר ממנו להצהיר בה;

(2) יש לו אזרחות נוספת שאינה ישראלית – ביום שבו נקבע בהליך שייקבע בחוק כי לא עשה את כל הדרוש מצדו לשחרור מאזרחותו;

(3) התפטר ועד תום 48 שעות מהגשת הודעת ההתפטרות ליושב ראש הכנסת לא חזר בו ממנה; פרטים ייקבעו בחוק;

(4) נבחר או התמנה לאחד התפקידים שנושאייהם מנועים מהיות מועמדים לכנסת – ביום שבו נבחר או התמנה;

(5) התמנה לשר, שאינו ראש הממשלה או ממלא מקומו או שאינו שר שמונה לפי סעיף 110(ג) בפרק הממשלה – ביום שבו התמנה;

(6) פרש מסיעתו;

(7) הורשע בפסק דין חלוט בעבירה שקבע בית המשפט כי יש עמה קלון – ביום שבו פסק הדין נעשה חלוט;

(8) מטעמי בריאות נבצר ממנו, דרך קבע, למלא את תפקידו – ביום שבו החליטה הכנסת על כך, בהחלטה שהתקבלה ברוב חבריה לפחות, בהליך שייקבע בחוק;

(9) נעדר משיבות הכנסת במשך 90 ימי עבודה רצופים – ביום שאחרי תום התקופה האמורה.

(ב) חדל שר להיות ממלא מקום ראש הממשלה, אך המשיך לכהן כשר, תחול עליו הוראת סעיף קטן (א)(5) ביום שחדל להיות ממלא מקום ראש הממשלה.

(ג) מועמד לכנסת שהתקיימו לגביו הוראות סעיף קטן (א)(3) או (א)(4), תפקע מועמדותו לכנסת; לעניין זה, "מועמד לכנסת" – מי ששמו כלול ברשימת מועמדים לכנסת, מיום הגשת הרשימה עד יום תחילת כהונתו כחבר הכנסת.

91. השעיה

(א) חבר הכנסת שהורשע בעבירה פלילית וקבע בית המשפט שיש עם העבירה קלון, יושעה מכהונתו בכנסת מיום קביעת בית המשפט ועד למועד שבו פסק הדין נעשה חלוט.

(ב) חבר הכנסת שהורשע בעבירה פלילית ונידון למאסר, יושעה מכהונתו בכנסת למשך הזמן שהוא נושא את עונש המאסר.

(ג) הוראות סעיף זה יחולו גם על חבר הכנסת שהורשע בעבירה כאמור בסעיפים קטנים (א) או (ב) לפני היותו חבר הכנסת.

92. תוצאות התפטרות או פקיעת כהונה

(א) נתפנתה משרתו של חבר הכנסת לפי סעיף 90, יבוא במקומו, מתוך רשימת המועמדים שכללה את שמו, המועמד ששמו נקוב ראשון אחרי שמו של אחרון הנבחרים המכהן כחבר הכנסת.

(ב) מי שחברותו בכנסת הושעתה לפי סעיף 91, משרתו תתפנה לתקופת השעיה ויבוא במקומו המועמד כאמור בסעיף קטן (א); חזר למלא את משרתו, יחדל לכהן האחרון שנהיה לחבר הכנסת מתוך רשימת המועמדים, ולא תיפגע בשל כך זכותו של האחרון לשוב ולהיות לאחר מכן חבר הכנסת מכוח הוראות סעיף קטן (א).

(ג) שר שחברותו בכנסת נפסקה לפי סעיף 90 (א)5, יחזור לכהן כחבר הכנסת בהתקיים אחת מאלה ובאותה עת –

(1) חדל לכהן כשר ;

(2) נתמנה לממלא מקום ראש הממשלה ;

(3) נקבע לכהן כראש הממשלה בפועל.

(ד) חזר שר לכהן כחבר הכנסת לפי הוראות סעיף קטן (ג), יחדל לכהן האחרון שנהיה לחבר הכנסת מתוך רשימת המועמדים, ולא תיפגע בשל כך זכותו של האחרון לשוב ולהיות לאחר מכן חבר הכנסת מכוח הוראות סעיף קטן (א).

93. רציפות הכנסת

הכנסת היוצאת תוסיף לכהן עד לכינוסה של הכנסת הנכנסת.

פרק חמישי: הממשלה

94. המהות

הממשלה עומדת בראש הרשות המבצעת של המדינה.

95. אמון הכנסת בממשלה

הממשלה מכהנת מכוח אמון הכנסת.

96. אחריות

הממשלה אחראית בפני הכנסת משותפת; שר אחראי בפני ראש הממשלה במילוי תפקידו.

97. הרכב הממשלה

(א) הממשלה מורכבת מראש הממשלה ומשרים אחרים.

(ב) ראש הממשלה יהיה מבין חברי הכנסת.

(ג) אחד השרים שהוא חבר הכנסת יהיה ממלא מקום ראש הממשלה על פי מינוי ראש הממשלה באישור הכנסת.

(ד) שר יכול שיהיה סגן ראש הממשלה.

(ה) שר יהיה ממונה על משרד.

(ו) שר יכול שיהיה שלא מבין חברי הכנסת.

98. כשירות לכהן כראש ממשלה

(א) כשיר להתמנות לראש ממשלה אזרח ישראל שהוא תושב ישראל ושנולד בישראל.

(ב) כשיר להתמנות לראש ממשלה מי שהינו בן ארבעים שנה ומעלה ביום תחילת כהונתו.

(ג) כשיר להתמנות לראש ממשלה מי ששירת בצה"ל ו/או בכוחות הביטחון.

(ד) לא יהיה כשיר להיות מועמד לכהונת ראש ממשלה אדם אשר בעברו הורשע בעבירות אשר יש עמן קלון.

(ה) לא יהיה כשיר להיות מועמד לכהונת ראש ממשלה אדם אשר עובר למינויו הוחלט להגיש נגדו כתב אישום בעבירות אשר יש עמן קלון.

99. כשירות לכהן כשר

(א) כשיר להתמנות לשר אזרח ישראל שהוא תושב ישראל אשר מתקיימים בו תנאי הכשירות שייקבעו בחוק.

(ב) לא יהיה כשיר להיות שר בממשלה אדם אשר הורשע בעבירות אשר יש עמן קלון.

(ג) לא יהיה כשיר להיות שר בממשלה אדם אשר הוגש נגדו כתב אישום בעבירות אשר יש עמן קלון.

100. מספר השרים

מספר חברי הממשלה, למעט ראש הממשלה, לא יעלה על 18; אם הביעה הכנסת אמון בממשלה או החליטה לאשר צירוף שרים לממשלה, ברוב של שבעים חברי הכנסת לפחות, מספר חברי הממשלה, למעט ראש הממשלה, לא יעלה על 24.

101. הטלת התפקיד להרכיב ממשלה לפי החלטת נשיא המדינה

(א) משיש לכונן ממשלה חדשה יטיל נשיא המדינה את התפקיד להרכיב ממשלה על חבר הכנסת הכשיר להתמנות לשר, שהסכים לכך, ושלדעת הנשיא יש לו הסיכוי הרב ביותר להרכיב ממשלה; הנשיא יטיל את התפקיד בתוך שבעה ימים מיום פרסום תוצאות הבחירות או בתוך 14 ימים מיום היווצרות העילה לכינון ממשלה חדשה, לאחר שהתייעץ עם נציגי הסיעות בכנסת או עם נציגי רשימות המועמדים שתיוצגנה בכנסת החדשה, לפי העניין; התקיימה ההתייעצות לפני שנתכנסה הכנסת החדשה רשאי הנשיא להטיל את התפקיד על מי שנבחר לכנסת אף אם אינו חבר הכנסת.

(ב) להרכבת הממשלה נתונה למי שהוטל עליו התפקיד תקופה של 28 ימים; הנשיא רשאי להאריך תקופה זו בתקופות נוספות, ובלבד שלא יעלו יחד על 14 ימים.

(ג) (1) אירע אחד מאלה, יטיל הנשיא, בתוך שלושה ימים מיום האירוע, על אדם אחר כאמור בסעיף קטן (א) את התפקיד להרכיב ממשלה אלא אם כן מצא כי אין אפשרות להגיע להרכבת הממשלה:

(א) תמה התקופה להרכבת ממשלה ומי שהוטל עליו התפקיד לא הודיע לנשיא שהרכיב ממשלה או שהודיע לפני תום התקופה כי אין בידו להרכיב ממשלה או שראה נשיא המדינה לפני תום התקופה כי נבצר ממנו מטעמי בריאות להרכיב ממשלה;

(ב) מי שהוטל עליו התפקיד הציג ממשלה והכנסת דחתה את הבקשה להביע בה אמון.

(2) בטרם יפעל הנשיא כאמור בסעיף קטן זה הוא רשאי לחזור ולהתייעץ עם נציגי סיעות בכנסת; מצא כי אין אפשרות להרכיב ממשלה, יודיע על כך מיד ליושב ראש הכנסת.

(ד) להרכבת הממשלה נתונה למי שהוטל עליו התפקיד לפי סעיף קטן (ג) תקופה של 28 ימים.

(ה) סעיף זה לא יחול על כינון ממשלה בעקבות הבעת אי אמון לפי סעיף 114 או בעקבות הגשת בקשה לנשיא המדינה לפי סעיף 115(ב), ויחולו ההוראות המפורטות בסעיפים האמורים.

102. הטלת התפקיד להרכיב ממשלה לפי בקשת רוב חברי הכנסת

(א) הודיע נשיא המדינה ליושב ראש הכנסת, שאינו רואה אפשרות להגיע להרכבת ממשלה, או שהטיל את התפקיד להרכיב ממשלה על חבר הכנסת, לפי סעיף 101(ג), ואירע אחד מהמפורטים באותו סעיף, רשאים רוב חברי הכנסת לבקש מנשיא המדינה, בכתב, להטיל את התפקיד על חבר הכנסת, שהסכים לכך בכתב, והכל בתוך 21 ימים מיום הודעת הנשיא, או מיום האירוע.

(ב) הוגשה לנשיא המדינה בקשה כאמור בסעיף קטן (א), יטיל הנשיא, בתוך יומיים, את התפקיד להרכיב ממשלה על חבר הכנסת שצוין בבקשה ונתונה לאותו חבר הכנסת למילוי תפקידו תקופה של 14 ימים.

103. בחירות מוקדמות באין ממשלה

(א) לא הוגשה בקשה כאמור בסעיף 102(א), או אירע המפורט בסעיף 101(ג)(1)(א), יודיע נשיא המדינה על כך מיד ליושב ראש הכנסת.

(ב) הודיע נשיא המדינה כאמור בסעיף קטן (א), או שחבר הכנסת שהוטל עליו התפקיד להרכיב ממשלה לפי סעיף 102 הציג ממשלה והכנסת דחתה את הבקשה להביע בה אמון לפי סעיף 105, יתקיימו בחירות לכנסת.

104. הפסקת הליכים להרכבת ממשלה

התקבל חוק על התפזרות הכנסת, ייפסקו ההליכים להרכבת ממשלה.

105. כינון הממשלה

(א) מי שהרכיב ממשלה יעמוד בראשה.

(ב) משהורכבה הממשלה, תתייצב לפני הכנסת, תודיע על קווי היסוד של מדיניותה, על הרכבה, על ממלא מקום לראש הממשלה ועל חלוקת התפקידים בין השרים, ותבקש הבעת אמון; הממשלה תיכון משהביעה בה הכנסת אמון, ומאותה עת ייכנסו השרים לכהונתם.

106. הצהרת אמונים

משהביעה הכנסת אמון בממשלה, או סמוך ככל האפשר לאחר מכן, יצהירו ראש הממשלה וכל אחד מהשרים בפני הכנסת הצהרת אמונים זו לפי העניין:

"אני (השם) מתחייב כראש הממשלה/כחבר הממשלה לשמור אמונים למדינת ישראל, לציית לחוקתה ולחוקיה, למלא באמונה את תפקידי כראש הממשלה/כחבר הממשלה ולקיים את החלטות הכנסת".

107. צירוף שר

הממשלה רשאית, על פי הצעת ראש הממשלה ובאישור הכנסת, לצרף שר נוסף לממשלה; השר הנוסף ייכנס לכהונתו בעת שאושר צירופו על ידי הכנסת, וסמוך ככל האפשר לאישור יצהיר את הצהרת האמונים.

108. סדרי עבודה

(א) הממשלה תקבע בחוק את סדרי ישיבותיה ועבודתה, דרכי דיוניה ואופן קבלת החלטותיה.

(ב) הממשלה, באישור הכנסת, רשאית לשנות את חלוקת התפקידים בין השרים, למעט תפקיד ראש הממשלה, להעביר סמכות או חובה הנתונה על פי חוק לשר אחד – לשר אחר, לבטל משרדים ולהקים משרדים חדשים, ולמנות ועדות שרים קבועות או זמניות לעניינים מסוימים, כפי שייקבע בחוק.

109. מלחמה ופעולות צבאיות

(א) המדינה לא תכריז מלחמה אלא בהחלטת הממשלה; החלטת הממשלה תובא בהקדם האפשרי לידיעת הכנסת.

(ב) פעולה צבאית רחבת היקף או פעולה צבאית שעלולה להוביל למלחמה או לעימות צבאי רחב היקף או שעלולה להיות לה השלכה רחבת היקף על ביטחון המדינה או על יחסי החוץ של המדינה טעונה אישור הממשלה או חלק ממנה כפי שייקבע בחוק; הודעה על פעולה כאמור תימסר לכנסת או לוועדה מוועדותיה שהכנסת הסמיכה לכך או לתת-ועדה שהכנסת הסמיכה לכך, בהקדם האפשרי, כפי שייקבע בחוק.

(ג) אין בסעיף זה כדי למנוע פעולות צבאיות דחופות הנדרשות למטרת הגנה על המדינה וביטחון הציבור.

110. מילוי מקומו של ראש הממשלה

(א) נעדר ראש הממשלה מן הארץ יזמן ממלא מקומו את ישיבות הממשלה וינהל אותן.

(ב) נבצר מראש הממשלה זמנית למלא את תפקידו, ימלא את מקומו ממלא מקום ראש הממשלה.

(ג) נבצר מממלא מקום ראש הממשלה למלא את תפקידו לפי סעיף זה, תקבע הממשלה שר אחר, שהוא חבר הכנסת למלא תפקידים אלה.

111. מילוי מקום של שר שאינו ראש הממשלה

(א) נעדר שר, למעט ראש הממשלה, מן הארץ, רשאית הממשלה לקבוע כי שר אחר ימלא את מקומו; ממלא המקום ימלא את תפקידו של השר, כולם או מקצתם, הכל כפי שתקבע הממשלה.

(ב) חדל שר לכהן או שנבצר ממנו זמנית למלא את תפקידו, ימלא את התפקיד ראש הממשלה או שר אחר שתקבע הממשלה, ואולם תקופת מילוי מקום לפי סעיף קטן זה לא תעלה על 90 ימים.

112. סגני שרים

(א) שר הממונה על משרד רשאי, בהסכמת ראש הממשלה ובאישור הממשלה, למנות לאותו משרד, מבין חברי הכנסת, סגן שר אחד, שיפעל בכנסת ובמשרד שנתמנה לו, בשם השר שמינה אותו ובמסגרת העניינים שמסר לו, וכן רשאי ראש הממשלה, באישור הממשלה, למנות סגן שר אחד במשרד ראש הממשלה; הוראות בדבר סייגים למינוי, והעברה מכהונה ייקבעו בחוק.

(ב) מספר סגני השרים בממשלה לא יעלה על ארבעה.

(ג) סמוך ככל האפשר למינוי, יצהיר סגן השר לפני הכנסת הצהרת אמונים זו: "אני (השם) מתחייב כסגן שר לשמור אמונים למדינת ישראל, לציית לחוקתה ולחוקיה, למלא באמונה את תפקידי כסגן שר ולקיים את החלטות הכנסת".

113. שכר ותשלומים אחרים

שכר ותשלומים אחרים ישולמו מאוצר המדינה לראש הממשלה, לשר ולסגן שר, כפי שייקבע בחוק.

114. הבעת אי אמון בממשלה

- (א) הכנסת רשאית, ברוב של חבריה, להביע אי-אמון בממשלה.
- (ב) הביעה הכנסת אי-אמון בממשלה, יודיע על כך יושב ראש הכנסת לנשיא המדינה, ורואים את הממשלה כאילו התפטרה ביום הבעת אי האמון.
- (ג) הביעה הכנסת אי אמון בממשלה, יפתח הנשיא בהליכים להרכבת ממשלה חדשה, בהתאם לאמור בסעיף 101 לפרק הממשלה.
- (ד) הכנסת לא תשתמש בסמכותה לפי סעיף זה מיום שהתפטרה הממשלה לפי סעיפים 116 עד 118 או מיום שהתקבל בה חוק לפיזור הכנסת ועד לכינונה של ממשלה חדשה.

115. סמכות לפזר את הכנסת

- (א) נוכח ראש הממשלה כי קיים בכנסת רוב המתנגד לממשלה, ושעקב כך נמנעת אפשרות לפעולה תקינה של הממשלה, רשאי הוא, בהסכמת נשיא המדינה, לפזר את הכנסת בצו שיפורסם ברשומות; כיהן ממלא מקום הנשיא במקומו, לא תידרש הסכמתו לפיזור הכנסת.
- (ב) הצו ייכנס לתוקפו 21 ימים אחרי יום פרסומו אלא אם כן ביקשו רוב חברי הכנסת מנשיא המדינה, בכתב, בתוך התקופה שמיום פרסום הצו ועד יום כניסתו לתוקף, להטיל על חבר הכנסת, שהסכים לכך בכתב ושאינו ראש הממשלה, להרכיב ממשלה.
- (ג) הוגשה לנשיא המדינה בקשה כאמור בסעיף קטן (ב), יודיע על כך הנשיא ליושב ראש הכנסת; הנשיא יטיל, בתוך יומיים, את התפקיד להרכיב ממשלה על חבר הכנסת שצוין בבקשה ונתונה לאותו חבר הכנסת למילוי תפקידו תקופה של 28 ימים; הנשיא רשאי להאריך תקופה זו בתקופות נוספות, ובלבד שלא יעלו יחד על 14 ימים.
- (ד) לא הוגשה בקשה כאמור בסעיף קטן (ב), או שתמה התקופה לפי סעיף קטן (ב) ואירע אחד המפורטים בסעיף 101(ג)(1)(א), יודיע נשיא המדינה על כך מיד ליושב ראש הכנסת.
- (ה) הודיע נשיא המדינה כאמור בסעיף קטן (ד) או שחבר הכנסת שהוטל עליו התפקיד להרכבת ממשלה לפי סעיף זה הציג ממשלה והכנסת דחתה את הבקשה להביע בה אמון לפי סעיף 105, יתקיימו בחירות לכנסת.
- (ו) ראש הממשלה לא יהיה רשאי להשתמש בסמכותו לפי סעיף זה מתחילת כהונתה של כנסת חדשה עד כינון הממשלה החדשה, לאחר שהכנסת הביעה אי אמון בממשלה לפי סעיף 114, לאחר התפטרות ראש הממשלה, או מיום מתן פסק דין שבו נקבע כי עבר עבירה שיש עמה קלון לפי סעיף 118.
- (ז) שר הממלא את מקומו של ראש ממשלה לא יהיה רשאי להשתמש בסמכות הנתונה לראש הממשלה לפי סעיף זה.

116. התפטרות הממשלה

- רואים את הממשלה כאילו התפטרה באחד מאלה, ובמועד האמור להלן:
- (1) החליטה הכנסת להביע אי אמון בממשלה לפי סעיף 114 – ביום ההחלטה;
- (2) פיזר ראש הממשלה את הכנסת בצו לפי סעיף 115 – ביום פרסום הצו ברשומות;
- (3) חדל ראש הממשלה לכהן כראש הממשלה – ביום שבו נפסקה כהונתו לפי סעיפים 117 ו-118;
- (4) לא התקבל חוק התקציב בתוך התקופה הקבועה בסעיף 172(ג) לפרק משק המדינה – ביום שלאחר תום התקופה האמורה.

117. הפסקת כהונתו של ראש הממשלה

כהונתו של ראש הממשלה נפסקת באחד מאלה, ובמועד האמור להלן:

- (1) ראש הממשלה התפטר לאחר שהודיע לממשלה על כוונתו לעשות כן – ביום שבו מסר הודעת התפטרות לנשיא המדינה;
- (2) נבצר מראש הממשלה למלא את תפקידו – ביום ה-101 שבו מכהן ממלא מקומו במקומו. יראו את ראש הממשלה כמי שנבצר ממנו למלא את תפקידו לפי ס"ק זה, אם הוא ו/או הממשלה בראשותו, יפעלו נגד הוראות חוקה זו;
- (3) מטעמי בריאות נבצר ממנו, דרך קבע, למלא את תפקידו – ביום שבו החליטה הכנסת על כך, בהחלטה שהתקבלה ברוב חבריה לפחות, בהליך שייקבע בחוק;
- (4) ראש הממשלה חדל להיות חבר הכנסת – ביום שבו נפסקה חברותו בכנסת;
- (5) ראש הממשלה הועבר מכהונתו מחמת עבירה – ביום שבו נפסקה כהונתו לפי סעיף 118.

118. הפסקת כהונתו של ראש הממשלה מחמת עבירה

- (א) הורשע ראש הממשלה בעבירה וקבע בית המשפט בפסק דינו כי יש עם העבירה קלון, תדון הכנסת בהעברתו של ראש הממשלה מכהונתו בתוך 30 ימים מיום מתן פסק הדין, והיא רשאית, בהחלטה ברוב חבריה לפחות, להעבירו מכהונתו; כהונתו של ראש הממשלה תיפסק מעת קבלת ההחלטה.
- (ב) לא הועבר ראש הממשלה מכהונתו לפי סעיף זה ופסק הדין כאמור בסעיף קטן (א) נעשה חלוט, תיפסק כהונתו של ראש הממשלה ביום שבו פסק הדין נעשה חלוט.
- (ג) הוראות סעיפים 90(א)(7) ו-91 בפרק הכנסת, לא יחולו על ראש הממשלה.

119. הגבלת כהונת ראש ממשלה

- (א) לא יכהן חבר כנסת כראש הממשלה יותר משתי תקופות כהונה רצופות, או משמונה שנים רצופות, לפי הארוך מביניהן, ואולם לא תפקע בשל כך בלבד כהונתו של ראש הממשלה.
- (ב) לעניין זה "תקופת כהונה" – תקופה שבה חבר הכנסת עומד בראש הממשלה שהכנסת הביעה בה אמון לפי סעיף 105(ב) או 114(ג) ועד לכינונה של ממשלה חדשה.

120. הפסקת כהונתו של שר ושל ממלא מקום ראש הממשלה

(א) כהונתו של שר שאינו ראש הממשלה נפסקת באחד מאלה, ובמועד האמור להלן :

(1) לא הצהיר את הצהרת האמונים הקבועה בחוק – בישיבה הראשונה של הכנסת שבה נקרא להצהיר ושבה לא נבצר ממנו להצהיר ;

(2) התפטר לאחר שהודיע לממשלה על כוונתו לעשות כן ועד תום 48 שעות מהגשת כתב ההתפטרות לראש הממשלה לא חזר בו ממנה – בתום 48 השעות ;

(3) ראש הממשלה, לאחר שהודיע לממשלה על כוונתו לעשות כן, העבירו מכהונתו ועד תום 48 שעות לאחר שכתב ההעברה מכהונה נמסר לידי השר לא חזר בו ראש הממשלה – בתום 48 השעות ;

(4) נבחר או התמנה לאחד התפקידים שנושאייהם מנועים מהיות מועמדים לכנסת – ביום שבו נבחר או התמנה ;

(5) הוגש נגדו כתב אישום בעבירה שיש עמה קלון – ביום בו הוגש כתב האישום לבית המשפט ;

(6) נבצר ממנו דרך קבע למלא את תפקידו – ביום שבו נקבע כי נבצר ממנו דרך קבע למלא את תפקידו.

(ב) שר המכהן כממלא מקום ראש הממשלה, שחדל להיות חבר הכנסת, יחדל מלכהן בתפקידו כממלא מקום ראש הממשלה ; ראש הממשלה ימנה, בהקדם האפשרי, באישור הכנסת, שר אחר שהוא חבר הכנסת, כממלא מקומו.

121. רציפות הממשלה

(א) עם בחירת כנסת חדשה או התפטרות הממשלה כאמור בסעיף 116(1) או 116(3) או עם הגשת בקשה לפי סעיף 115(ב), יפתח נשיא המדינה בהליכים להרכבת ממשלה חדשה כאמור בפרק זה.

(ב) עם בחירת כנסת חדשה או התפטרות הממשלה כאמור בסעיף 116, תמשיך הממשלה היוצאת במילוי תפקידיה עד שתיכון הממשלה החדשה.

(ג) ראש הממשלה שהתפטר ימשיך במילוי תפקידו עד שתיכון הממשלה החדשה ; נפטר ראש הממשלה, נבצר ממנו דרך קבע למלא את תפקידו או הופסקה כהונתו מחמת עבירה, יכהן ממלא מקומו כראש הממשלה בפועל עד שתיכון הממשלה החדשה.

(ד) ממשלה המכהנת לפי סעיף קטן (ב), רשאית למנות חבר הכנסת להיות שר בתפקידו של שר שחדל לכהן ; מינויו של שר לפי סעיף קטן זה אינו טעון אישור הכנסת.

(ה) ניתן לקבוע בחוק כי החלטות, פעולות או מינויים של ממשלה או של שר המכהנים לפי סעיף קטן (ב) יהיו טעונים אישור הכנסת או אישור הממשלה החדשה.

122. אצילת סמכויות

התנאים אשר בהם הממשלה רשאית לאצול את סמכויותיה לשר, ששר רשאי לאצול סמכויות לעובד ציבור, וששר רשאי ליטול מעובד ציבור, ייקבעו בחוק ; סמכות בעלת אופי שיפוטי אינה ניתנה לנטילה או לאצילה.

123. הסמכות השיורית של הממשלה

הממשלה מוסמכת לעשות בשם המדינה, בכפוף לכל דין, כל פעולה שעשייתה אינה מוטלת בדין על רשות אחרת.

124. היועץ המשפטי לממשלה

- (א) היועץ המשפטי לממשלה יפעל באופן עצמאי, ללא מורא וללא משוא פנים זולת מורת הדין.
- (ב) מינויו של היועץ המשפטי לממשלה יעשה באמצעות ועדה ציבורית בלתי תלויה, אשר דרכי מינויה יעשו בחוק.
- (ג) היועץ המשפטי לממשלה הוא הגורם המקצועי היחיד המוסמך לפרש את הדין, זולת בית המשפט.
- (ד) היועץ המשפטי לממשלה יעניק ייעוץ משפטי שוטף לממשלה בהתנהלותה ובהחלטותיה.
- (ה) היועץ המשפטי לממשלה מוסמך להגיש כתבי אישום ולהורות על פתיחת הליכים פליליים נגד אנשי ציבור בכירים.
- (ו) היועץ המשפטי לממשלה יעמוד בראש מערכת התביעה.

פרק שישי: השפיטה

125. סמכות השפיטה

- (א) סמכות השפיטה נתונה בידי בית המשפט העליון, בתי המשפט הקבועים בחוקה ובתי משפט אחרים שייקבעו בחוק.
- (ב) חוק יכול שיתן סמכות שפיטה גם בידי בתי דין וגופים אחרים.
- (ג) לא יוקם בית משפט או בית דין ולא תינתן סמכות שפיטה למקרה מיוחד.
- (ד) "שופט" – שופט של בית משפט.

126. אי תלות בענייני שפיטה

בענייני שפיטה אין מרות על מי שבידו סמכות שפיטה, זולת מרותו של הדין.

127. פומביות הדין

מי שסמכות שפיטה בידי ידון בפומבי, זולת אם נקבע אחרת בחוק.

128. כשירות

כשיר להתמנות לכהונת שופט אזרחי ישראל שהוא תושב המדינה, אשר מתקיימים בו תנאי הכשירות שייקבעו בחוק.

129. מינוי שופטים

- (א) שופט יתמנה בידי נשיא המדינה לפי בחירה של ועדה לבחירת שופטים.
- (ב) הוועדה תהיה של תשעה חברים, שהם נשיא בית המשפט העליון, שני שופטים של בית המשפט העליון שיבחר חבר שופטיו, שר המשפטים ושר אחר שתקבע הממשלה, שני חברי הכנסת שתבחר הכנסת, כשאחד מהם מן האופוזיציה, נציג האקדמיה ונציג לשכת עורכי הדין שתבחר המועצה הארצית של הלשכה; שר המשפטים יהיה יושב ראש הוועדה.
- (ג) נשיא בית המשפט העליון והמשנה לנשיא בית המשפט העליון יתמנו בידי נשיא המדינה לפי בחירה של הוועדה לבחירת שופטים.
- (ד) נשיא בית המשפט העליון יהיה השופט הוותיק ביותר מבין שופטי בית המשפט העליון המכהנים באותה עת בבית המשפט העליון.
- (ה) המשנה לנשיא בית המשפט העליון יהיה השופט השני הוותיק ביותר מבין שופטי בית המשפט העליון המכהנים באותה עת בבית המשפט העליון.
- (ו) שופט של בית המשפט העליון ייבחר בקולותיהם של שבעה חברים לפחות; שופט של בית המשפט המחוזי ושופט של בית משפט השלום יבחרו בקולותיהם של ששה חברים לפחות.
- (ז) דרכי הבחירה של חברי הוועדה לבחירת שופטים ומשך כהונתם, וסדרי עבודתה של הוועדה, ייקבעו בחוק.
- (ח) חוק יכול שיקבע הוראות בדבר מינוי שופט לכהונה בפועל בבית משפט אחר, זולת בית המשפט העליון, ובלבד שמינוי כאמור בבית משפט של דרגה נמוכה יותר ייעשה בהסכמתו.

130. הצהרת אמונים

כל מי שנתונה לו סמכות שפיטה יצהיר הצהרה זו: "אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל, לחוקתה ולחוקיה, לשפוט משפט צדק, לא להטות משפט ולא להכיר פנים"; מי שנתמנה שופט יצהיר כאמור בפני נשיא המדינה.

131. תקופת הכהונה

כהונת שופט תתחיל מעת שהצהיר אמונים ולא תיפסק אלא באחד מאלה, ובמועד האמור להלן:

- (1) השופט הגיע לגיל פרישה כפי שייקבע בחוק או במועד מוקדם יותר אם ביקש זאת השופט ומתקיימים התנאים שייקבעו בחוק;
- (2) השופט התפטר, לאחר שהודיע על כך לנשיא בית המשפט העליון והגיש כתב התפטרות לנשיא המדינה – במועד שייקבע בחוק;
- (3) השופט נבחר לתפקיד נשיא המדינה או לתפקיד מבקר המדינה או לאחד התפקידים שנושאייהם מנועים מלהיות מועמדים לכנסת - ביום שבו נבחר כאמור;
- (4) החליטה הוועדה לבחירת שופטים, לפי הצעת יושב ראש הוועדה, נציב תלונות הציבור על שופטים, נשיא בית המשפט העליון או שבעה או יותר חברי הוועדה, על הפסקת כהונתו של השופט, בהחלטה שנתקבלה בקולותיהם של שבעה חברים לפחות - ביום שבו נתקבלה ההחלטה או במועד מאוחר יותר שייקבע בהחלטה;
- (5) החליט בית הדין למשמעת על הפסקת כהונת השופט – במועד שייקבע בהחלטה.

132. מעמד השופטים

בעניינים אלה ייקבעו בחוק הוראות באופן שיבטיח את מעמדם הבלתי תלוי של השופטים ובתנאים המנויים להלן:

- (1) הוגשה על שופט קובלנה או נפתחה נגדו חקירה פלילית או הוגש נגדו כתב אישום, רשאי נשיא בית המשפט העליון להשעות את השופט לתקופה שיקבע;
- (2) העברה של שופט ממקום כהונתו למקום כהונה אחר ובלבד שהעברה כאמור שאינה לפי רצון השופט שתהיה בהסכמת נשיא בית המשפט העליון או על פי החלטת בית הדין למשמעת;
- (3) שיפוט משמעת של שופטים ובלבד שייעשה בבית דין למשמעת המורכב משופטים ושופטים שפרשו;
- (4) פעולות חקירה, מעצר והעמדה לדין של שופט;
- (5) חסינות שופטים.

133. נציב תלונות הציבור על שופטים

ימונה נציב תלונות הציבור על שופטים, אשר יברר תלונות על התנהגות שופטים במסגרת מילוי תפקידם, לרבות בדרך ניהול משפט על ידם.

134. ייחוד הכהונה

- (א) לא יכהן שופט במשרה, לא ימלא תפקיד ולא יעסוק בעיסוק זולת משרתו כשופט אלא לפי חוק או בהסכמת נשיא בית המשפט העליון ושר המשפטים.
- (ב) לא יתמנה שופט ולא יהיה מועמד לבחירה לאחד מאלה: נשיא המדינה, מבקר המדינה, חבר הכנסת, שר ותפקיד ומשרה אחרים שייקבעו בחוק.

135. שופט שפרש

- שופט שיצא לקיצבה יכול שיתמנה לתפקיד של שופט, לזמן, בדרך ובתנאים שנקבעו בחוק, לרבות הוראות להבטחת אי תלותו בענייני שפיטה.

136. שכר ותשלומים אחרים

- (א) לשופט ישולמו מאוצר המדינה שכר ותשלומים אחרים כפי שייקבע בחוק.
- (ב) לא תתקבל החלטה המכוונת להפחית משכרם ומתשלומים אחרים של שופטים בלבד.

137. בית המשפט העליון

- (א) בית המשפט העליון ידון בערעורים על פסקי דין והחלטות אחרות של בתי המשפט המחוזיים.
- (ב) בית המשפט העליון ישב גם כבית משפט גבוה לצדק; בשבתו כאמור ידון בעתירות למתן צווים וסעדים נגד הרשויות השלטון, רשויות מקומיות ולכל גוף או אדם הממלא תפקיד ציבורי על פי דין, ובעניינים אשר הוא רואה צורך לתת בהם סעד למען הצדק ואשר אינם בסמכותו של בית משפט או של בית דין אחר.
- (ג) בית המשפט העליון ידון בשאלות חוקתיות שהועמדו לבית המשפט העליון כאמור בסעיף 138.
- (ד) בית המשפט העליון ידון בעניינים נוספים כפי שיקבע בחוק.

138. בירור תוקפם של תיקון לחוקה ושל חוק

(א) לא תקבע רשות שיפוטית כי חוק אינו תקף, זולת בית המשפט העליון, בהרכב של תשעה שופטים לפחות.

(ב) התעורר בפני רשות שיפוטית ספק בדבר תוקפו של חוק, ומצאה הרשות השיפוטית כי לא ניתן להכריע בעניין שבפניה בלי להכריע בשאלת התוקף כאמור, ואין בידיה להסיר את הספק ולקיים את תוקפו של החוק, תעמיד את השאלה בפני בית המשפט העליון.

(ג) שאלה שהועמדה לפי סעיף קטן (ב) תובא בפני בית המשפט העליון בהרכב של שלושה שופטים; קבע בית המשפט העליון, כי יש ספק בדבר תוקפו של החוק וכי הכרעה בשאלה הכרחית לשם פסיקת העניין שבפני הרשות השיפוטית ואין בידיה להסיר את הספק ולקיים את תוקפו של החוק, תובא השאלה בפני הרכב של תשעה שופטים או יותר; קבע בית המשפט העליון שאין מקום לדון בשאלה שהופנתה על ידי הרשות שיפוטית, תמשיך הרשות השיפוטית לדון בעניין שבפניה בהתאם להחלטת בית המשפט העליון.

(ד) התעורר הספק כאמור בסעיף קטן (ב) בפני בית המשפט העליון בהרכב של שלושה שופטים או יותר, יחליט בית המשפט אם להביא את השאלה בפני הרכב של תשעה שופטים לפי האמור בסעיף קטן (ג).

(ה) קבע בית המשפט העליון כי חוק אינו תקף, רשאי הוא לתת כל הוראה או סעד, לרבות הוראה בדבר בטלות החוק, הנראים לו דרושים בנסיבות העניין; בית המשפט יקבע את מועד התחילה של הוראת הבטלות ורשאי הוא, אם מצא כי מן הראוי לעשות כן, לקבוע כי המועד האמור יהיה במועד ההחלטה או מוקדם לה.

(ו) הוראות סעיף זה יחולו אף לעניין טענה בדבר העדר תוקפו של תיקון לחוקה.

(ז) בסעיף זה, "רשות שיפוטית" – בית משפט הקבוע בחוקה או בית משפט, בית דין או גוף אחר שבידיו סמכות שיפוטית שנקבע לעניין זה בחוק.

139. בתי משפט אחרים

בתי משפט מחוזיים ובתי משפט שלום, סמכויותיהם, מקום מושבם ואזורי שיפוטם, יקבעו בחוק או בחקיקת משנה מכוחו; בתי משפט אחרים יוקמו בחוק – סמכויותיהם, מקום מושבם ואזורי שיפוטם, יקבעו בחוק או בחקיקת משנה מכוחו.

140. הלכה פסוקה

(א) הלכה שנפסקה בבית משפט תנחה בית משפט של דרגה נמוכה ממנו.

(ב) הלכה שנפסקה בבית המשפט העליון מחייבת כל בית משפט, זולת בית המשפט העליון.

141. ערעור

פסק דין של בית משפט בערכאה ראשונה ניתן לערעור בזכות, להוציא פסק דין של בית המשפט העליון.

142. דיון נוסף

ענין שפסק בית המשפט העליון בשלושה, ניתן לקיים בו דיון נוסף בבית המשפט העליון בחמישה או יותר, בעילות שנקבעו בחוק ובדרך שנקבעה לפי חוק.

משפט חוזר .143

בענין פלילי שנפסק בו סופית ניתן לקיים משפט חוזר בעילות שנקבעו בחוק ובדרך שנקבעה לפי חוק.

פרק שביעי: מבקר המדינה

144. מבקר המדינה ותפקידו

- (א) ביקורת המדינה נתונה בידי מבקר המדינה.
- (ב) מבקר המדינה יקיים ביקורת על המשק, הנכסים, הכספים, ההתחייבויות והמינהל של רשויות השלטון, של הרשויות המקומיות, של תאגידים של רשויות השלטון והרשויות המקומיות, של תאגידים שהוקמו בחוק, ושל כל גוף אחר שייקבע בחוק.
- (ג) מבקר המדינה יבחן את חוקיות הפעולות, טוהר המידות וניקיון הכפיים, הניהול התקין, היעילות והחיסכון של הגופים המבוקרים, וכל עניין אחר שיראה בו צורך.
- (ד) מבקר המדינה ימנה ויפטר את מבקרי הפנים של רשויות השלטון, של רשויות מקומיות, של תאגידים ממשלתיים ועירוניים, והם יהיו כפופים לו מקצועית.
- (ה) מבקר המדינה יכהן גם כנציב תלונות הציבור ויברר תלונות מאת הציבור על גופים ואנשים כפי שייקבע בחוק.

145. אי תלות

במילוי תפקידו יהיה מבקר המדינה אחראי בפני הכנסת בלבד ולא יהיה תלוי בממשלה.

146. תקופת כהונה

מבקר המדינה ייבחר לשבע שנים ויכהן תקופת כהונה אחת בלבד.

147. כשירות

כשיר להיות מועמד לכהונת מבקר המדינה אזרח ישראלי שהוא תושב ישראל אשר מתקיימים בו תנאי הכשירות של שופט בית משפט עליון.

148. בחירת מבקר המדינה

מבקר המדינה ייבחר על ידי הכנסת, בהצבעה חשאית; סדרי הבחירה ייקבעו בחוק.

149. הצהרת אמונים ותחילת כהונה

- (א) מבקר המדינה הנבחר יצהיר בפני הכנסת הצהרת אמונים זו:
- "אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל, לציית לחוקתה ולחוקיה ולמלא באמונה את תפקידי כמבקר המדינה".
- (ב) מבקר המדינה הנבחר יצהיר אמונים בתום כהונתו של מבקר המדינה היוצא ויתחיל לכהן מעת שהצהיר.

150. תפקידים נוספים

ניתן לקבוע בחוק תפקידים נוספים אותם ימלא מבקר המדינה.

151. ייחוד הכהונה

לא יכהן מבקר המדינה במשרה, לא ימלא תפקיד ולא יעסוק בעיסוק, זולת משרתו כמבקר המדינה.

152. חובת מסירת מידע

גוף העומד לביקורתו של מבקר המדינה ימסור למבקר המדינה, ללא דיחוי, לפי דרישתו, ידיעות, מסמכים, הסברים, וכל חומר אחר שלדעת המבקר דרוש לו לצרכי הביקורת.

153. פרסום דינים וחשבונות וחוות דעת

מבקר המדינה יגיש לנשיא המדינה ולכנסת דינים וחשבונות וחוות דעת בתחום תפקידיו, ויפרסם אותם ברבים, בדרך ובסייגים שייקבעו בחוק.

154. תקציב

תקציב משרד מבקר המדינה ייקבע בחוק; הצעת חוק תקציב שנתי למשרד מבקר המדינה תיקבע בידי ועדה מוועדות הכנסת שהסמיכה לכך הכנסת, לפי הצעת מבקר המדינה, ותפורסם ברשומות לא יאוחר מהמועד הקבוע בפרק משק המדינה להנחת הצעת חוק תקציב שנתי; על הצעת חוק התקציב ועל תקציב משרד מבקר המדינה יחולו הוראות פרק משק המדינה, בשינויים המחויבים.

155. שכר ותשלומים אחרים

למבקר המדינה ישולמו מאוצר המדינה שכר ותשלומים אחרים כפי שייקבע בחוק.

156. העברה מכהונה

מבקר המדינה לא יועבר מכהונתו אלא באחד מאלה:

- (1) מטעמי בריאות נבצר ממנו, דרך קבע, למלא את תפקידו – ביום שבו החליטה הכנסת על כך, בהחלטה שהתקבלה ברוב חבריה לפחות, לאחר הליך שייקבע בחוק;
- (2) מחמת התנהגות שאינה הולמת את מעמדו כמבקר המדינה – ביום שבו החליטה הכנסת על כך, בהחלטה שהתקבלה ברוב של שלושה רבעים מחבריה לפחות, לאחר הליך שייקבע בחוק;
- (3) הוגש נגדו כתב אישום בעבירות שיש עימן קלון.

157. ממלא מקום המבקר

הוראות בעניין מילוי מקום של מבקר המדינה אם נבצר ממנו זמנית למלא את תפקידו ייקבעו בחוק ובלבד שיתקיימו בממלא המקום תנאי הכשירות למשרת מבקר המדינה.

פרק שמיני: החקיקה

158. חוקים

חוקים נחקקים על ידי הכנסת מכוח סמכותה כרשות המחוקקת.

159. עליונות החוקה ועדיפות חוק

(א) חוק לא יסתור הוראה בחוקה.

(ב) חקיקת משנה לא תסתור הוראה בחוקה או בחוק.

160. הצעת חוק

(א) הצעת חוק תוגש לכנסת על ידי חבר הכנסת, ועדה של הכנסת או הממשלה, כפי שייקבע בחוק או בתקנון הכנסת, וניתן לקבוע בהם הגבלות על הגשה של הצעות חוק.

(ב) הצעת חוק של הממשלה או של ועדה של הכנסת תפורסם ברשומות ותונח על שולחן הכנסת.

(ג) הצעת חוק טרומית של חבר הכנסת תובא לדיון מקדמי במליאת הכנסת; החליטה הכנסת לאשר את הצעת החוק הטרומית, תועבר ההצעה לוועדה של הכנסת; אישרה הוועדה את הצעת החוק הטרומית, תפורסם ברשומות הצעת חוק בנוסח שקבעה הוועדה ותונח על שולחן הכנסת.

(ד) הכנסת לא תתחיל לדון בהצעת חוק לפני עבור שבעה ימים מפרסומה ברשומות, זולת אם אישר יושב ראש הכנסת, מטעמים מיוחדים שעליהם הודיע לכנסת, מועד מוקדם יותר.

(ה) הוראות בדבר סדרי הגשת הצעות חוק והצעות חוק טרומיות וסדרי הדיון בהן, ככל שלא נקבעו בפרק זה, ייקבעו בחוק או בתקנון הכנסת.

161. שלבי החקיקה

(א) חוק יתקבל בכנסת בשלוש קריאות, בקולותיהם של רוב חברי הכנסת שהצביעו והנמנעים לא יבואו במנין, זולת אם נקבעה הוראה אחרת בחוקה.

(ב) נקבע בחוקה כי חוק יתקבל ברוב מיוחד, יידרש הרוב המיוחד בכל אחת משלוש הקריאות במליאת הכנסת.

162. חקיקה הצריכה תקציב

(א) הצעת חוק תאושר, בכל קריאה שבה היא תקציבית, בקולותיהם של 50 חברי הכנסת לפחות.

(ב) ועדה מוועדות הכנסת הדנה בהצעת חוק תקציבית תקבע את עלותה התקציבית, בדרך שתקבע בחוק.

(ג) בסעיף זה, "הצעת חוק תקציבית" – הצעת חוק, למעט הצעת חוק להתפזרות הכנסת, שהוגשה שלא בידי הממשלה ושלא בהסכמתה, ובביצועה כרוכה עלות תקציבית כפי שייקבע בחוק; חוק כאמור לא יתוקן ולא ישונה, במפורש או במשתמע, אלא בקולותיהם של 50 חברי הכנסת לפחות.

(ד) הסכום הנקוב בסעיף קטן (ג) יעודכן בדרך שתיקבע בחוק.

163. נוסח משולב

הדרכים לקביעת נוסח חדש בעברית של חוקים או פקודות שהיו קיימים ערב הקמת המדינה ולקביעת נוסח משולב של חוקים תיקבענה בחוק.

164. הארכת תוקפה של חקיקה

חוק או חקיקת משנה שתוקפם היה פוקע בתקופה שבין היום השמונים לפני יום הבחירות לכנסת לבין היום התשעים שלאחר יום הבחירות, יעמדו בתוקפם עד תום התקופה האמורה, זולת אם נקבע אחרת בחוק.

165. חקיקת משנה

(א) תקנות הן הוראות הניתנות מכוח חוק, והן בנות פועל תחיקתי.

(ב) חוק יכול שיסמיך את הממשלה, חבר הממשלה, רשות מרשויות השלטון, לחוקק חקיקת משנה בדרך של תקנות שהן בנות פועל תחיקתי, לשם ביצוע החוק או לעניין אחר שנקבע במפורש בהסמכה שבחוק.

(ג) מי שהוסמך לחוקק חקיקת משנה רשאי לקבוע בה, כי דינו של המפר הוראה מהוראותיה הוא קנס שלא יעלה על הסכום שנקבע לכך בחוק, ורשאי הוא, אם הוסמך לכך במפורש בחוק, לקבוע בה עונש מאסר שלא יעלה על ששה חדשים.

166. פיקוח הכנסת על חקיקת משנה

(א) הכנסת תפקח על חקיקת המשנה כפי שייקבע בחוק.

(ב) חקיקת משנה אשר קבועה בה עבירה, יסוד מיסודותיה של עבירה, עונש בגין עבירה, או שדין הפרתה הוא עונש לא תיכנס לתוקף אלא אם כן אושרה, טרם פרסומה, על ידי ועדה של הכנסת.

(ג) חקיקת משנה שעניינה מסים, אגרות, מלוות חובה ותשלומי חובה אחרים כאמור בפרק משק המדינה טעונה אישור מראש או בתוך התקופה הקבועה לכך בחוק, בהחלטה של הכנסת או של ועדה מוועדותיה שהכנסת הסמיכה לכך.

167. סדרי הגשה ודין

הוראות בדבר סדרי ההגשה של הצעות חוק וסדרי הדיון בהן, ככל שלא נקבעו בחוקה, ייקבעו בחוק, בחקיקת משנה או בתקנון הכנסת.

168. פרסום

(א) חוקים וחקיקת משנה יפורסמו ברשומות ואולם ניתן לקבוע בחוק כי בנסיבות חריגות המצדיקות זאת תפורסם חקיקת משנה ותובא לידיעת הציבור בדרך אחרת.

(ב) נוסחם של חוקים וחקיקת משנה כפי שפורסם ברשומות הוא הנוסח המחייב.

(ג) הוראות בדבר סדרי הפרסום ותיקוני טעויות ייקבעו בחוק.

169. תחילה של חקיקה

(א) תחילתם של חוק וחקיקת משנה היא ביום פרסומם ברשומות, זולת אם נקבעה בהם הוראה אחרת.

(ב) חקיקת משנה שתחילתה מוקדמת ליום פרסומה ברשומות לא תיכנס לתוקף אלא אם כן אושרה, טרם פרסומה, על ידי ועדה של הכנסת.

פרק תשיעי: משק המדינה

170. תשלומי חובה

- (א) מסים, מילואות חובה ותשלומי חובה אחרים לא יוטלו, ושיעוריהם לא ישונו, אלא בחוק או על פיו; הוא הדין לגבי אגרות.
- (ב) מסים, מילואות חובה, תשלומי חובה אחרים ואגרות המשתלמים לאוצר המדינה, ושיעוריהם לא נקבעו בגוף החוק ולא נקבעה בחוק הוראה שקביעתם בתקנות טעונה אישור הכנסת או ועדה מועדונית, קביעתם בתקנות טעונה אישור מראש או תוך התקופה הקבועה לכך בחוק – בהחלטת הכנסת או בהחלטת ועדה מועדונית שהכנסת הסמיכה לכך.

171. נכסי המדינה

- עסקאות בנכסי המדינה, רכישת זכויות וקבלת התחייבויות בשם המדינה ייעשו בידי מי שהוסמך לכך בחוק או על פיו.

172. תקציב המדינה

- (א) (1) תקציב המדינה ייקבע בחוק.
- (2) התקציב יהיה לשנה אחת בלבד ויביא את הוצאות הממשלה הצפויות והמתוכננות.
- (ב) (1) הממשלה תניח על שולחן הכנסת את הצעת חוק התקציב במועד שקבעה הכנסת או ועדה מועדונית שהכנסת הסמיכה לכך אך לא יאוחר מתשעים ימים לפני תחילת שנת הכספים.
- (2) הצעת חוק התקציב תהיה מפורטת.
- (3) הוראות הצעת חוק התקציב שעניינן הצעת התקציב המפורטת של משרד הביטחון ושל יחידות וגופים שייקבעו בחוק, שטעמים של ביטחון המדינה מצדיקים חיסוי הצעת התקציב המפורטת שלהם, יונחו, במועד הנחת הצעת חוק התקציב על שולחן הכנסת, על שולחן ועדה מיוחדת לעניין זה, שתיקבע בחוק; הוועדה תאשר את ההצעה המפורטת ותניח על שולחן הכנסת לקריאה השנייה ולקריאה השלישית רק את ההצעה לסכומים המוקצבים לסעיפי התקציב של משרד הביטחון ושל היחידות והגופים האמורים; על אף האמור בסעיפים 167 ו-168 לפרק החקיקה, לא תפורסם ברשומות ולא תונח על שולחן הכנסת ההצעה המפורטת כאמור בפסקה זו, אלא ההצעה לסכומים המוקצבים לסעיפי התקציב של משרד הביטחון ושל היחידות והגופים האמורים.
- (4) להצעת חוק התקציב יצורף אמדן המקורות למימונו.

(ג) התקופה לקבלת חוק התקציב תהיה –

- (1) עד תום שלושה חודשים מיום תחילתה של שנת הכספים;
- (2) עד תום שלושה חודשים מיום תחילתה של שנת הכספים או עד תום 45 ימים מיום כינון ממשלה, לפי המאוחר, אם התקיים אחד מאלה אחרי המועד להגשת הצעת התקציב ועד תום שלושת החודשים האמורים:
- (א) נשיא המדינה פתח בהליכים להרכבת ממשלה חדשה לפי סעיף 121(א) לפרק הממשלה;
- (ב) התקבל חוק להתפזרות הכנסת;
- (ג) ראש הממשלה פרסם ברשומות צו לפיזור הכנסת;
- (ד) התקיימו בחירות לכנסת.

(ד) במקרה הצורך רשאית הממשלה להגיש בתוך שנת הכספים הצעת חוק תקציב נוסף לאותה שנת תקציב.

(ה) נראה לממשלה כי חוק התקציב לא יתקבל לפני תחילת שנת הכספים, רשאית היא להגיש פעם אחת הצעת חוק תקציב ביניים.

(ו) שר האוצר יגיש לכנסת מדי שנה לפני הנחת הצעת חוק התקציב של השנה הבאה, דין וחשבון על ביצוע תקציב המדינה.

173. תקציב רב שנתי

(א) הממשלה תכין לקראת כל שנת כספים תכנית תקציב רב-שנתית שתכלול את הצעת חוק התקציב לשנה הקרובה וכן תכנית תקציב לשתי השנים הבאות אחריה.

(ב) הממשלה תניח על שולחן הכנסת את תכנית התקציב הרב-שנתית ביחד עם הצעת חוק התקציב.

(ג) כל הצעת חוק תקציב שתגיש הממשלה לכנסת תתבסס על תכנית התקציב הרב-שנתית שהוכנה והונחה על שולחן הכנסת לפי סעיף זה בשנה הקודמת.

174. אי קבלת חוק תקציב

(א) לא נתקבל חוק התקציב לפני תחילתה של שנת הכספים, רשאים הממשלה, הכנסת, נשיא המדינה ומשרד מבקר המדינה להוציא כל חודש סכום השווה לחלק השנים-עשר מהתקציב השנתי הקודם, בתוספת הצמדה כפי שייקבע בחוק; לעניין סעיף זה "התקציב השנתי הקודם" – סך כל ההוצאות שהיו מותרות להוצאה בשנת הכספים הקודמת, לפי כל דין.

(ב) כספים לפי סעיף קטן (א) ייועדו קודם כל לקיום התחייבויות מכוח חוק, חוזים ואמנות; ביתרה יהיה שימוש רק להפעלת שירותים חיוניים ופעולות שנכללו בתקציב השנתי הקודם.

175. מטבעות ושטרי כסף

קביעתם של מטבעות ושטרות שישמשו הילך חוקי יהיו בחוק וטביעת מטבעות והדפסת שטרי כסף שישמשו הילך חוקי, וכן הוצאתם יהיו כפי שייקבע בחוק.

פרק עשירי: הצבא

176. המהות

צבא-הגנה-לישראל הוא צבאה של המדינה.

177. כפיפות למרות האזרחית

(א) הצבא נתון למרות הממשלה.

(ב) השר הממונה מטעם הממשלה על הצבא הוא שר הביטחון.

178. ראש המטה הכללי

(א) הדרג הפיקודי העליון בצבא הוא ראש המטה הכללי.

(ב) ראש המטה הכללי נתון למרות הממשלה וכפוף לשר הביטחון.

(ג) ראש המטה הכללי יתמנה בידי הממשלה לפי המלצת שר הביטחון.

179. חובת שירות וגיוס

(א) חובה לשרת בצבא והגיוס לצבא ייקבע בחוק.

(ב) מי שיהיה פטור משירות צבאי חובה עליו לשרת את המדינה בשירות אזרחי כפי שייקבע בחוק.

180. הוראות ופקודות בצבא

הסמכות להוציא הוראות ופקודות המחייבות בצבא תיקבע בחוק או מכוח הסמכה מפורשת בו.

181. כוחות ביטחון ומודיעין

הממשלה, והיא בלבד, רשאית לכוון כוחות ביטחון ומודיעין, שיהיו נתונים למרותה, והיא תישא באחריות לפעולותיהם; דרכי הפיקוח של הכנסת על כוחות אלה ייקבעו בחוק.

182. הקמת כוח צבאי אחר

אין להקים או לקיים כוח צבאי מחוץ לצבא-הגנה-לישראל אלא על פי חוק.

פרק אחד עשר : אמנות

183. סמכות לחתום על אמנות

- (א) הסמכות לחתום בשם המדינה על אמנה נתונה לממשלה ;
- (ב) "אמנה" – הסכם או התחייבות בין-לאומיים, שנערכו בכתב, הכפופים למשפט הבינלאומי, יהא כינויים אשר יהא בין מדינת ישראל לבין מדינת חוץ או ארגון בין מדינות, או בין מדינת ישראל לבין גורם חוץ אחר שנקבע בחוק.

184. אישור אמנות

- (א) אמנה שהיא אחד מאלה לא תיחתם בידי הממשלה ולא תחייב את מדינת ישראל אלא לאחר שאושרה על ידי הכנסת בהחלטה :
- (1) היא קובעת או משנה את גבולות המדינה או שיש בה עניין מדיני מיוחד ;
- (2) היא אמנה רב צדדית שעיקרה זכויות האדם ;
- (3) יש בה עניין ביטחוני מיוחד או שהיא מאפשרת הכנסת כוח צבאי זר לתחומי המדינה ;
- (4) יש בה עניין כלכלי מיוחד ;
- (5) יישומה מחייב חקיקה של הכנסת ;
- (6) יש בה הצטרפות של המדינה לארגון בין-מדינותי או בינלאומי או הכפפה של המדינה לסמכות שיפוט זרה או בינלאומית.
- (ב) בחוק ייקבעו הוראות בעניין אישור אמנה בידי ועדה של הכנסת או חלק ממנה מטעמי סודיות בשל עניין חיוני של המדינה, לשם שמירה על ביטחון המדינה או כדי למנוע פגיעה ביחסי החוץ או בקשרי מסחר בינלאומיים של המדינה.
- (ג) הוראות סעיף זה יחולו על הצטרפות לאמנה, ועל פרישה מאמנה שאושרה על ידי הכנסת.
- (ד) ניתן לקבוע בחוק סוגים נוספים של אמנות שלא יחייבו את מדינת ישראל אם לא אושרו בידי הכנסת לפני חתימה עליהן, אשרורן, או קיבולן בדרך אחרת בידי הממשלה ; חוק כאמור יקבע גם את דרך האישור.

185. עליונות החוקה

לא תיחתם ולא תאושר אמנה הסותרת את החוקה.

186. פרסום אמנות

אמנה שקובלה על ידי המדינה תפורסם ברשומות למעט אמנה שנקבע לגביה, בהליך שייקבע בחוק, שיש לשמרה בסוד בשל עניין חיוני של המדינה לשם שמירה על ביטחון המדינה או כדי למנוע פגיעה ביחסי החוץ או בקשרי מסחר בינלאומיים של המדינה.

פרק שנים עשר: שעת חירום

187. ועדת שעת חירום

הכנסת תכונן מבין חבריה ועדת שעת חירום שתמנה 20 חברי הכנסת; יושב ראש הוועדה יהא יושב ראש הכנסת, והייצוג בוועדת שעת חירום יהא, ככל שניתן, לפי יחסי הכוחות של הסיעות בכנסת, ובלבד שלכל סיעה יהיה לפחות נציג אחד בוועדה; דרכי הכינון של הוועדה ייקבעו בחוק.

188. הכרזת מצב חירום

(א) ראתה הכנסת שקיים במדינה מצב של חירום רשאית היא, ביוזמתה או על פי הצעת הממשלה, ברוב חבריה, להכריז על מצב חירום.

(ב) תקופת תוקפה של ההכרזה תהא כפי שנקבע בה, אך לא תעלה על חצי שנה; הכנסת רשאית, ברוב חבריה, לחזור ולהכריז על מצב חירום כאמור.

(ג) ראתה הממשלה שקיים במדינה מצב של חירום ושעקב דחיפות העניין יש להכריז על מצב חירום עוד לפני שניתן לכנס את הכנסת, רשאית היא להכריז על מצב חירום; תוקפה של ההכרזה יפקע כעבור שבעה ימים מיום נתינתה, אם לא אושרה או בוטלה קודם לכן על ידי הכנסת בהחלטה של רוב חבריה; לא התכנסה הכנסת, רשאית הממשלה לחזור ולהכריז על מצב חירום כאמור בסעיף קטן זה.

(ד) הכרזות הכנסת או הממשלה על מצב חירום יפורסמו ברשומות; לא ניתן לפרסם הכרזה על מצב החירום ברשומות, תפורסם ההכרזה בדרך מתאימה אחרת, ובלבד שתפורסם ברשומות מיד כשניתן יהיה לעשות כן.

(ה) הכנסת רשאית, בכל עת, לבטל הכרזה על מצב חירום; הודעה על הביטול תפורסם ברשומות.

189. התקנת תקנות שעת חירום

(א) משעה שהוכרז על מצב חירום, רשאית ועדת שעת חירום של הכנסת להתקין תקנות שעת חירום החיוניות להגנת המדינה או הציבור או לקיום האספקה והשירותים החיוניים, הכל כפי שייקבע בחוק.

(ב) ראה ראש הממשלה, לאחר שנועץ עם יושב ראש הכנסת, כי לא ניתן לכנס את ועדת שעת חירום של הכנסת במועד הדרוש בנסיבות העניין בשל תנאי החירום, וכי קיים צורך דחוף וחיוני להתקין תקנות שעת חירום, רשאי הוא להתקין או להסמיך שר להתקין; תקנות שעת חירום יונחו על שולחן ועדת שעת חירום של הכנסת, סמוך ככל האפשר לאחר התקנתן, לאישורן.

(ג) תקנות שעת חירום כוחן יפה לשנות כל חוק, להפקיע זמנית את תוקפו או לקבוע בו תנאים, וכן להטיל או להגדיל מסים או תשלומי חובה אחרים, והכל זולת אם אין הוראה אחרת בחוקה או בחוק.

(ד) אין בכוחן של תקנות שעת חירום לשנות את הוראות החוקה, להפקיע זמנית את תוקפן או לקבוע בהן תנאים, ואולם מותר להורות בתקנות שעת חירום על פגיעה מידתית בזכויות המנויות בפרק זכויות היסוד של האדם או על דחיית מועדים לפי חוקה זו, ובלבד שהפגיעה בזכויות או דחיית המועדים תהינה תוך כדי שמירה על ערכיה של המדינה, לתכלית חיונית ולתקופה ובמידה שלא יעלו על הנדרש. על אף האמור לעיל, לא תותר בתקנות שעת חירום אפליה מטעמי גזע, דת, לאום, מין, עדה, ארץ מוצא, מוגבלות או מכל טעם אחר, לא יותר עונש מוות, ולא יותרו עינויים או עבדות.

(ה) אין בכוחן של תקנות שעת חירום לפגוע במעמדו החוקתי ובתפקידיו של בית המשפט העליון, לפגוע בהמשך פעולתם של מוסדות השלטון המרכזי או המקומי שהנסיבות לא גרעו מיכולתם לתפקד, למנוע פנייה לערכאות או לקבוע דין עונשי למפרע.

- (ו) לא יותקנו תקנות שעת חירום ולא יופעלו מכוחן הסדרים, אמצעים וסמכויות, אלא במידה שמצב החירום מחייב זאת.
- (ז) תוקפן של תקנות שעת חירום יפקע כעבור שלושה חודשים מיום התקנתן, זולת אם הוארך תוקפן בחוק, או שבוטלו על ידי הכנסת בחוק או בהחלטה של רוב חברי הכנסת.
- (ח) תקנות שעת חירום ייכנסו לתוקף עם פרסומן ברשומות; לא ניתן לפרסמן ברשומות, הן יפורסמו בדרך מתאימה אחרת, ובלבד שיפורסמו ברשומות מיד כשניתן יהיה לעשות כן.
- (ט) חדל מצב החירום להתקיים, יוסיפו תקנות שעת חירום להתקיים לתקופת תוקפן אך לא יותר משישים ימים מסיום מצב החירום.
- (י) על תקנות שעת חירום לא יחולו הוראות סעיף 165(ג), 166(ב) ו-169 לפרק החקיקה.

פרק שלושה עשר: תיקון החוקה

190. תיקון החוקה

הסמכות לתקן את החוקה נתונה לכנסת.

191. הצעה לתיקון החוקה

(א) הצעה לתיקון החוקה תוגש לכנסת על ידי ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, הממשלה או 40 חברי הכנסת.

(ב) הצעה לתיקון החוקה של ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת או של הממשלה תפורסם ברשומות ותונח על שולחן הכנסת.

(ג) הצעה לתיקון החוקה של 40 חברי הכנסת תובא לדיון מוקדם במליאת הכנסת; החליטה הכנסת לאשר את ההצעה, היא תועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת; אושרה ההצעה בוועדה או שדחתה המליאה את הצעת הוועדה שלא לאשר את ההצעה, תפורסם ההצעה ברשומות בנוסח שתקבע הוועדה ותונח על שולחן הכנסת.

192. שלבי החקיקה של תיקון לחוקה

(א) תיקון לחוקה יתקבל בארבע קריאות בכנסת.

(ב) תיקון לחוקה יתקבל בקריאה הראשונה, בקריאה השנייה, בקריאה השלישית במליאת הכנסת ברוב של שני שלישים מחברי הכנסת.

(ג) בעת הדיון בין הקריאות רשאית ועדת החוקה של הכנסת להחליט על תיקונים בהצעה ככל שייראה לה, ובלבד שאלה לא יחרגו מגדר הנושא של ההצעה, או שיהיו דרושים כדי להתאים סעיפים אחרים של החוקה לתיקון המוצע.

(ד) תיקון לחוקה יתקבל בקריאה הרביעית בכנסת, בנוסח שאושר בקריאה השלישית, ברוב של שני שלישים מחברי הכנסת; הקריאה הרביעית תהיה בישיבת הכנסת שנועדה לעניין זה בלבד ואשר תיערך לא לפני חלוף שישה חודשים לפחות מתום הקריאה השלישית.

193. סדרי הגשה ודיון

הוראות בדבר סדרי ההגשה של הצעות לתיקון החוקה וסדרי הדיון בהן במליאת הכנסת ובוועדת החוקה, ככל שלא נקבעו בחוקה, ייקבעו בחוק.

194. פרסום

הצעות לתיקון החוקה ותיקוני החוקה יפורסמו ברשומות; נוסחו של תיקון החוקה כפי שפורסם ברשומות הוא הנוסח המחייב.

195. תחילה

תחילתו של תיקון לחוקה היא ביום פרסומו ברשומות, זולת אם נקבעה בו הוראה אחרת.

פרק ארבעה עשר: הוראות שונות

196. שמירת דינים

הוראות חיקוק שאלמלא פרק זכויות יסוד של האדם, היו תקפות ערב תחילתה של חוקה זו, יעמדו בתוקפן עשר שנים מיום קבלת החוקה, אם לא בוטלו קודם לכן, ואולם פירושן של ההוראות האמורות יעשה ברוח הוראות חוקה זו, אלא אם כן נקבע אחרת.

197. יציבות

על אף האמור בכל דין אחר אין בכוחן של תקנות שעת חירום לשנות חוקה זו, להפקיע זמנית את תוקפה או לקבוע בה תנאים.